

Geografie ohnisek napětí ve světě

Gabriela Stašová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Gabriela STAŠOVÁ**
Osobní číslo: **M081437**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Geografie ohnisek napětí ve světě**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Vymezte regionálně-geografické pojmy.

II. Praktická část

- Definujte jednotlivá ohniska napětí ve světě.
- Zpracujte analýzu vybraných ohnisek napětí.
- Stanovte svůj postoj k daným problémům.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40**
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- [1] BURDA, T., HOLEČEK, M., ŠLACHTA, M. Ohniska napětí ve světě. Praha: Kartografie Praha, 2007. 187 s. ISBN 978-80-86034-74-4.
[2] FOLTÝN, J., JENÍČEK, V. Globální problémy světa a světová politika. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003. 270 s. ISBN 80-7179-795-2.
[3] FOLTÝN, J., JENÍČEK, V. Globální problémy světa v ekonomických souvislostech. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2010. 324 s. ISBN 978-80-7400-326-4.
[4] ŠOTKOVSKÝ, I. Socioekonomická geografie v obecném přehledu. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola Báňská, 1999. 196 s. ISBN 80-7078-623-X.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. RNDr. René Wokoun, CSc.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **4. dubna 2011**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. května 2011**

Ve Zlíně dne 4. dubna 2011

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
  - bez omezení;
  - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

---

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 17. 5. 2011

Stašová

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Geostrategické boje o území provázejí lidstvo již od jeho počátku. Tyto konflikty bývají vedeny za cílem vidiny něčeho prospěšnějšího, ať už to jsou strategicky výhodná území, nerostné bohatší dané země nebo nárokování si území z hlediska historického. Spory vedou k velice závažným následkům, které dopadají nejen na aktéry, ale často s nimi nesou následky i nezainteresované státy. Řešení jsou zdlouhavá a v mnoha případech nenajdou ani stejný cíl. Celý tento proces je předmětem následující práce.

Klíčová slova: Geopolitika, Stát, Konflikt, Území, Řešení

ABSTRACT

Geo-strategic struggle for territory accompanies mankind since its beginning. These conflicts are kept to a vision of something more beneficial, whether it is strategically advantageous region, mineral wealth, or claiming of a territory from a historical aspect. The conflicts lead to very serious consequences, impacting not only the participants but they often bear the consequences of the disinterested states. The solutions are lengthy and in many cases do not find the same goal. This entire process is a subject of the following work.

Keywords: Geopolitics, Country, Conflict, Territory, Solution

Tímto velmi děkuji vedoucímu mé bakalářské práce prof. RNDr. René Wokounovi, CSc., za poskytnuté rady, cenné a podmětné připomínky při odborném vedení práce.

Také bych chtěla poděkovat panu Jacquesi Célestinovi Molibovi Bankanza Ph.D., za jeho čas a obohacující informace.

V neposlední řadě děkuji své rodině a blízkým za trpělivost a podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožná

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁKLADNÍ VYMEZUJÍCÍ POJMY	12
1.1 GEOGRAFIE	12
1.2 GEOPOLITIKA	12
1.3 STÁT	13
1.3.1 Klasifikace států	13
1.4 URBANIZACE, SUBURBANIZACE	14
1.5 REGIONALISMUS	16
1.6 REGION	16
1.7 REGIONALIZACE.....	17
1.8 TERORISMUS	17
2 CELKOVÉ POJETÍ OHNISKA NAPĚTÍ	18
2.1 KONFLIKT	18
2.1.1 Dělení konfliktů	18
2.2 PREVENCE KONFLIKTŮ	20
2.3 ORGANIZACE NAPOMÁHAJÍCÍ V PREVENCI A ŘEŠENÍ SPORŮ.....	21
2.3.1 NATO.....	21
2.3.2 OSN.....	21
2.3.3 IDEA	21
2.3.4 OPCI.....	22
3 GLOBÁLNÍ PROBLÉMY	23
3.1 VÝZNAM	23
3.2 KLASIFIKACE.....	25
3.2.1 Globální problémy intersociální.....	25
3.2.2 Globální problémy přírodně- sociální	26
3.2.3 Globální problémy antroposociální.....	26
3.3 VZÁJEMNÁ SOUVISLOST	26
3.4 HIERARCHIE	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 EVOLUCE CELOSVĚTOVÉHO PROBLÉMU VÁLKY A TERORISMU	30
5 GEOGRAFICKÉ PROBLÉMY SVĚTA	33
5.1 EVROPA.....	33
5.1.1 Dělená Belgie	33
5.1.2 Severní Irsko	35
5.1.3 Španělsko	37
5.1.4 Bývalá Jugoslávie.....	39
5.1.5 Kypr.....	43
5.2 KAVKAZSKO.....	46
5.2.1 Čečensko	46

5.3	JIHOZÁPADNÍ ASIE	47
5.3.1	Izrael a Palestina	48
5.4	PŘEDNÍ INDIE	50
5.4.1	Indie a Pákistán	51
6	MEZINÁRODNÍ TERORISMUS	55
6.1	NEJZNÁMĚJŠÍ TERORISTICKÉ ORGANIZACE SVĚTA	55
6.1.1	Al-Fatáh.....	55
6.1.2	Al-Kajda.....	56
6.1.3	OPP (Organizace pro osvobození Palestiny)	56
6.1.4	Organizace Abú Nidal.....	57
6.1.5	Hizballáh	57
6.1.6	Hamas.....	58
6.1.7	Džamá´a Islamíja	58
6.1.8	Al-Džihád	59
6.1.9	GIA.....	59
6.1.10	Skupina Abú Sajafa.....	59
6.1.11	LTTE	60
6.1.12	IRA.....	60
6.1.13	ETA	60
6.1.14	Sendero Luminoso	60
6.1.15	Čečenští separatisté	60
7	ANALÝZA KONGO	61
8	ANALÝZA KOREA.....	67
8.1	JIŽNÍ KOREA.....	67
8.2	SEVERNÍ KOREA.....	67
9	STANOVISKO K PROBLEMATICE	73
	ZÁVĚR	76
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	81
	SEZNAM OBRÁZKŮ	82

ÚVOD

Úkolem a zároveň cílem této práce bylo analyzovat z geografického pohledu ohniska napětí ve světě. Téma Geografie ohnisek napětí ve světě, jsem si vybrala z důvodu aktuálnosti problému a velkému spektru oblastí, kterých se tato problematika dotýká.

Práce je koncipována na základě zadání a v souladu s ním na sebe navazují i kapitoly. První kapitola definuje základní pojmy, které jsou nezbytné ke správnému porozumění a ujasnění konfliktů. Tyto spory, které ohrožují dnešní bezpečnost světa, jsou rozděleny a popsány dle jejich intenzity, vzniku a jiných faktorů v kapitole druhé. Dále navazují organizace a uskupení, které jsou potřebné aspoň k částečnému řešení ohnisek napětí ve světě. Následný význam, hierarchie a klasifikace globálních problémů, slouží k vzájemnému propojení sporů různého charakteru, které se vyskytují po celém světě. Po celosvětovém vývoji války a terorismu na řadu přichází celkové pojetí konfliktů, a jejich vymezení. Následuje drobný pohled vybraných ohnisek rozporů. Práci uzavírá celkové zhodnocení a přístup autora k dané problematice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ VYMEZUJÍCÍ POJMY

1.1 Geografie

Geografie je věda, která se zabývá krajinnou sférou. Hlavním bodem jejího zájmu je prostorové hledisko. Zaobírá se zkoumáním prostorového rozmístění jevů a procesů v krajinné sféře a důvody tohoto rozmístění. Geografie se na přelomu 3. a 2. století př. n. l. vyčlenila z filozofie a tímto patří k nejstarším vědám. [37]

Vzhledem ke složitosti a rozsáhlosti vlastního výzkumu je dnešní moderní geografie souborem dílčích specializací, které se řadí do dvou základních směrů: fyzické geografie a socioekonomické geografie. Avšak oba tyto směry mají v podstatě stejný objekt výzkumného zaměření a v mnoha ohledech se vzájemně doplňují. Samotné hledisko prostorovosti předznamenává prospěšnost neustálé kooperace obou geografických směrů a jejich jednotlivých disciplín. Oba směry jsou dobře rozlišitelné především definováním svého předmětu studia. [31]

Předmětem studia socioekonomické geografie je poznávání zákonitostí a souvislostí vzniku, rozmístění a vývoje socioekonomických systémů, která se významným způsobem podílejí na utváření prostorových struktur a procesů. Umožňuje studovat zvláštnosti a odlišnosti prostorových jednotek jako jsou kontinenty, státy, regiony a sídla. Socioekonomická geografie se zaměřuje na výzkum lidské společnosti a krajinné sféry v relativní komplexnosti poznávání jejich sociálněekonomických, kulturních a biologických vztahů. Cíle socioekonomické geografie mohou být spatřovány v porozumění přírodním a společenským charakteristikám rozdílných regionů světa. [31]

1.2 Geopolitika

Objektem pozornosti geopolitiky jsou především územní celky vymezené hranicemi a určitým uspořádáním. Zabývá se především významem polohy státního území a pozorováním vlivů států a jejich politiky. Jelikož velké množství jevů a procesů na Zemi má do určité míry alespoň zčásti i vlastní politický aspekt, sleduje geopolitika také četné jevy, které nemají jednoznačně politický charakter. Geopolitický význam má pro představu etnická či náboženská složení obyvatel, historický vývoj území, ekonomická struktura země, existence či nedostatek surovinových zdrojů. Geopolitické postavení některého území sleduje vývoj jeho vztahů se sousedícími i ostatními státy v regionu, ale i důsledky globálních ge-

opolitických změn probíhajících v dnešním propojeném světě na politické, ekonomické a jiné postavení území. [30]

1.3 Stát

Stát je politické uspořádání společnosti, které se vyznačuje suverenitou a svrchovanou mocí nad svým územím. Mezi základní definiční znaky státu patří to, že se skládá z území, obyvatelstva a organizace tohoto obyvatelstva, sloužící k výkonu státní moci, která je vždy mocí veřejnou. [29]

Území státu je vymezeno státní hranicí, která je určena mezinárodními smlouvami. Součástí tohoto území je zemský povrch, zemské nitro a vzdušný prostor. [36]

Hranice státu definuje území každého státního celku. Tyto hranice se smí oficiálně překračovat jen v místech, které jsou k tomu označeny a určeny jako hraniční přechody. Výjimku představují tzv. vnitřní Shenghenské hranice v rámci členských zemí Evropské unie a k nim smlouvou přidružených států Islandu, Norska a Švýcarska. U těchto hranic platí zvláštní režim, kdy je povoleno překračovat hranice bez kontrol v každém místě, s výjimkou zakázaných míst jako jsou národní parky, vojenské prostory nebo jiná místa, která jsou zdraví nebo životu nebezpečná. Státní hranice mohou být přírodní, ty jsou tvořeny z vodních toků, pohoří nebo pobřežní linie, naproti tomu umělé hranice jsou určovány dle poledníků, rovnoběžek, postupného rozšíření národů nebo náboženských skupin. [38]

1.3.1 Klasifikace států

Podle politického systému

- Demokracie- její podstatou je účast lidu na řízení společnosti. Vláda lidu je založena na ústavě, která umožňuje pluralitu politických stran. Moc ve státě se dělí na zákonodárnou, výkonodárnou a soudní.
- Autokracie- státní moc se soustředěna do rukou jednotlivce nebo úzké skupiny lidí. Výkon moci se většinou opírá o ozbrojené síly a byrokratickou státní správu. [42]

Podle formy vlády

- Monarchie- zde je hlavou státu panovník, který je vybaven politickým privilegiem. Monarchie, kde je moc panovníka omezena ústavou se nazývá konstituční. V absolutní monarchii má panovník neomezenou moc, zvláštním druhem je teokratická absolutní monarchie a v jejím čele stojí papež.

- Republika- v této formě má suverénní moc lid, který si na určité období volí svého představitele a zastupitelský sbor podle podílu pravomocí prezidenta a parlamentu se dělí na prezidentskou, kde je prezident hlavou výkonné moci relativně nezávisle na parlamentu. V parlamentní republice jsou pravomoci prezidenta omezeny parlamentem. Výkonná moc je přímo závislá na moci zákonodárné. Forma, kde se optimálně propojuje funkce prezidenta i parlamentu se označuje parlamentně-prezidentská. [42]

Podle územní organizace

- Unitární- jedná se o stát s jedinou soustavou nejvyšších státních orgánů a pouze s jednou ústavou.
- Federace- několik států tvoří jeden federální útvar se společnou ústavou, státním občanstvím a nejvyššími státními orgány. Federace může být územní nebo národnostní.
- Konfederace- jedná se o útvar nezávislých států. [42]

Podle mezinárodního postavení

- Nezávislé – mají svrchovanou moc nad svým územím a všeobecné mezinárodní uznání.
- Závislé- tyto typy států mají omezenou suverenitu. [42]

Podle ekonomické vyspělosti

Toto hledisko se posuzuje zejména, dle ukazatelů jako jsou HDP na osobu, dynamika ekonomického růstu, podíl na celosvětovém hospodářském objemu, zaměstnanosti v jednotlivých sférách a životní úrovně.

- Vyspělé státy
- Středně rozvinuté státy
- Rozvojové státy [42]

1.4 Urbanizace, Suburbanizace

Procesy urbanizace v území jsou význačnými diferencujícími činiteli struktury osídlení. Studium dopadů procesu urbanizace v území patří k významným poznatkům, jelikož přispívá k poznání civilizačních, ekonomických, sociálních a kulturních změn vývoje území. [34]

Urbanizace patří k procesům, které upravují, nebo i mění sociální kulturu nejen jednoho lokálního a regionálního společenství, ale i celé společnosti. Je procesem přispívajícím ke změnám v chování jednotlivců i skupinám obyvatel, má vliv na změny v sociálních vazbách, ve způsobu života, v hodnotových orientacích a stanoviscích. Urbanizace ovlivňuje celou řadu velice význačných oblastí života sídel a regionů, nejen ekonomickou, sociální a kulturní rámeček života, ale také politickou orientaci i politickou kulturu. [34]

Podstatným rysem současného pojetí je skutečnost, že urbanizace je chápána jako komplexní společenský proces, v němž je možno rozlišovat jednotlivé stránky tohoto procesu. V odborné literatuře je urbanizace pojata jako součást celospolečenských změn, i když v některých sociologických, ekonomických, ale také geografických pracích bylo možné se setkat výhradně s popisem dílčích jevů urbanizace. [34]

Jednou z možných definic urbanizace je, že proces přeměny venkovských oblastí v městské. Tento proces má významné důsledky v hospodářské skladbě obyvatelstva. Zdůrazněním, že uvedený proces není pouze koncentrací obyvatelstva do měst, jsou sociologické definice. Tyto formulace interpretují urbanizaci jako změnu v organizaci a struktuře společnosti, jako změnu v chování lidí, jako změny v charakteru sociální interakce i v soustavě hodnot a dalších jevech sociální i kulturní povahy. Dalším rysem urbanizace je, že jde o proces celosvětový, který je sjednocen s rozvojem výrobních sil a forem sociálních kultur.

Suburbanizace navazuje na pokračování vývoje města v moderní i postmoderní etapě vývoje společnosti. Je provázána vývojovými proměnami průmyslové výroby, zaváděním nových technologií a komunikačních systémů, což působí na změny ve struktuře města, v bydlení, v životním stylu, v hodnotových orientacích a další. Tento vývoj se promítá v nových požadavcích na dopravní systémy, strukturu služeb a celkové sociální a technické infrastruktury. [34]

Suburbanizační procesy navazují na ekonomické, demografické, společenské a jiné změny, projevují se v chování lidí, v jejich motivacích, v kulturních modelech a především ve formách organizace společnosti. Změny jsou podníceny životem v novém životním prostředí se specifickým počtem obyvatel a také se značnou sociální, kulturní, etnickou různorodostí obyvatelstva. [34]

1.5 Regionalismus

Regionalismus je nejčastěji formulován jako pocit charakteristické zvláštnosti, skupinového vědomí nebo regionální identifikace a loajality, sdílený lidmi, kteří žijí v určitém regionu nebo konkrétním území. Tato definice by měla navíc obsahovat ekonomickou a politickou dimenzi. [34]

Charakteristickým projevem regionalismu z politického hlediska je snaha o vytvoření regionální samosprávy s co nejrozsáhlejšími pravomocemi jakožto nové politické úrovně veřejné správy, zavedené po celém území státu. Určité specifické územní celky obdrží určité pravomoci, které jim vytvoří lepší podmínky pro rozvoj než v rámci celostátních mocenských a správních struktur. Regionální správa je zcela vyvinuta ve Španělsku nebo Itálii. V případech obou zemí se dokonce mluví o regionálním státu jako nové podobě státní organizace, kdy samosprávné regiony (ve Španělsku autonomní oblasti) jsou považovány za základní díl celého správního systému. Regionální samospráva neboli autonomie je spojena s existencí rozmanitých regionálních a politických stran, hnutí a společenských organizací. Jejich politická orientace a vlastní činnost je ovlivněna specifiky území, ve kterém mají vliv a prvořadým cílem, pokud jde o politicky orientované subjekty, je úspěch v regionálních volbách. Nicméně v mimořádných případech původně regionálně orientované strany a hnutí bojují za své prosazení v národních volbách. [34]

Neoregionalismus je novější forma regionalismu, který je chápán jako politická a ekonomická reakce proti stoupající integraci společnosti na nadnárodní (zde se stále více aplikují globalizační tendence) a národní úrovni. [34]

1.6 Region

Studium regionů je klasickým a přitom vysoce moderním úkolem regionalistky. Pojem region, popřípadě rajón je používán již dlouhodobě. Po mnohá léta se odborníci bez úspěchu snaží o všeobecně přijatelnou definici termínu region a v mnohých regionálních pracích je tento pojem používán v rozličném smyslu. Takový nedostatek lze překonat tím, že region chápeme jako komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry.

Regiony jsou na základě struktury rozlišovány na dva základní typy geografických regionů, těmi jsou homogenní regiony, které se vyznačují stejnorodostí svých vlastností, a nehomogenní regiony, které jsou typické nestejnorodostí svých vlastností, ale funkční jednotností. [34]

Pokud je region vymezen na základě několika příznaků, musí se požadavek homogennosti vztahovat na všechna kritéria. Homogenní regiony jsou většinou běžnější ve fyzické geografii. Jejich hranice probíhají tam, kde charakteristické rysy jader sousedících regionů se stávají nejméně znatelné a navzájem se spojují. [34]

Nehomogenní regiony jsou jednotné ve vztahu jejich vnitřní struktury. Jsou složeny z nodálního centra nebo i více nodálních center a zázemí, které je na uzly vázáno drahami a toky. Hranice tohoto typu regionu se vedou v místech, kde se stanoví hranice mezi gravitačním působením sousedních center. Tvoří-li regiony hierarchickou řadu odrážející rozdíly v intenzitě plošného rozmístění, bývají hranice mezi nimi většinou výrazné. [34]

1.7 Regionalizace

Regionalizace je činnost směřující k vymezení regionů. Podle cíle a typu sféry, který se delimituje, též v závislosti na historickém vývoji geografie jako vědy, na celkové úrovni poznání a tvořivé individualitě a informovanosti vědeckého pracovníka se tato činnost zakládá na určitých metodách. Regionalizace je tedy zpracování informací a skutečností o rozmístění předmětů a jevů na zemském povrchu. [34]

1.8 Terorismus

Jedna z definic terorismu, říká, že jde o násilí vymykající se všem normám. Další definice označuje terorismus za souhrn metod hrubého zastrašování užitím síly, většinou s politickým podtextem. Terorismus je v některých vnitrostátních právních řádech definován jako veškeré protivládní a povstalecké násilí. [32]

Za mezinárodní terorismus jsou považovány teroristické činy, jež postihují obyvatele jiného státu, než z jakého pochází pachatelé. Pod tento pojem se řadí jednak teror prováděný jednotlivci a organizovanými skupinami proti obyvatelstvu a orgánům jiné země, tak i akty jednoho státu proti státu druhému. [32]

2 CELKOVÉ POJETÍ OHNISKA NAPĚTÍ

2.1 Konflikt

Konflikt je sociální situace, kdy v jednom okamžiku nejméně dva aktéři usilují o získání téhož statku nebo hodnoty, kdy tohoto statku či hodnoty není dostatek, aby uspokojil požadavky všech zúčastněných aktérů. [15]

Konflikty a spory jsou přítomny ve všech druzích společností a také v mezilidských vztazích. Medializovány a rychleji řešeny bývají konflikty násilného typu, kdy minimálně jeden z aktérů použije ozbrojené násilí. Pro konflikty kde nevystupuje ozbrojené násilí, se používá označení nenásilné. Konflikt se odehrává za použití hospodářských, ekonomických nebo politických prostředků. Také může jít o první fáze eskalace konfliktu nebo tzv. „šedou zónu“, kdy se stále pohybujeme u hranice konflikt versus soutěž, i přesto může mít i nenásilná podoba konfliktu závažné hospodářské nebo politické důsledky. [15]

2.1.1 Dělení konfliktů

Dle ztrát na životech

Jako první zde patří konflikty nízké intenzity, kam spadá malý ozbrojený konflikt, pro který je charakteristické, že v boji zemře 25 lidí a více za jeden rok nebo pokud zemře do 1 000 lidí ale to v průběhu trvání celého konfliktu. Pokud za jeden rok zemře 25-1 000 lidí nebo více než 1 000 lidí za období celého konfliktu používá se název střední ozbrojený konflikt.

Druhé v řadě jsou konflikty vysoké intenzity, v tomto případě se hovoří o válce, která má za rok minimálně 1 000 obětí. [15]

Dle mezinárodního práva

Mezistátní konflikty (International conflicts) válka nebo ozbrojený konflikt je vyhlášena mezi dvěma nebo více státy, do této skupiny spadá také okupace (a to i v případech, kdy se neseťká s odporem).

Národně-osvobozené hnutí (Struggles for national self-determination) je boj proti okupaci, boj národů proti koloniálním a rasistickým systémům za sebeurčení.

Vnitrostátní konflikty (Intrastate conflicts) jsou ozbrojené konflikty mezi armádou státu a odlišnými organizovanými ozbrojenými skupinami, které mají velení a kontrolují část

území, jenž umožňuje provádět stálé a koordinované vojenské operace a aplikovat Ženevské konvence, nepatří zde izolované násilné činy, vnitřní nepokoje apod.

Ostatní ozbrojené konflikty, jde o konflikty uvnitř státu, kde ale bojující strany nenaplnují definici vnitrostátních konfliktů.

Internacionalizované vnitrostátní konflikty (Intrastate internationalized conflicts), toto je konflikt odlišného charakteru, v první řadě jde o vnitrostátní konflikt (aktéři jsou uvnitř daného státu), mezinárodní společenství ale hraje roli prostředníka nebo garanta řešení konfliktů (například mírové mise). [15]

Dle geografického rámce

Lokální války, tehdy pokud se válka odehrává uvnitř daného státu nebo mezi dvěma státy.

Regionální války se týkají celého regionu (více států), prakticky pokaždé začínají lokálním konfliktem.

Globální války, v nichž se zapojuje větší množství zemí z odlišných regionů a kontinentů. [15]

Dle délky trvání

Krátké války, kdy zpravidla rozhodne jedna bitva, délka jejich trvání je do jednoho roku. Obyčejně má jeden ze soupeřů výraznou převahu.

Vleklé války, zde se vede řada bitev, trvají déle než jeden rok v některých případech i desetiletí. V tomto typu konfliktu jsou síly protivníku vyvážené. [39]

Dle intenzity

Omezené války jsou nástrojem pro dosažení určitých politických cílů, příkladem může být potřeba připojení určitého území. K získání daného cíle není potřeba mobilizace všech zdrojů. Civilní obyvatelstvo země není převážně zasaženo. Tento typ válek končí většinou nerozhodně nebo kompromisem.

Totální války bývají užívány pro dosažení absolutního cíle. Jsou mobilizovány veškeré zdroje daného státu. Civilní obyvatelstvo se stává jedním z cílů vojenských útoků a ty na ně mají přímé dopady. Důvodem dlouhého trvání totálních válek je skutečnost, že tyto spory není možné ukončit smírem, ale jen porážkou jedné z válčících stran. Totálním cílem je celkově zničit protivníka. [15]

Dle motivu

Územní spory kde se projevuje snaha o posílení vlivu na daném území nebo naopak snaha vymanit se z vlivu ekonomicky silnějšího státu.

Hospodářské důvody v tomto případě se jedná především o nerostné bohatství, jeho zdroje a distribuci.

Náboženské, ideologické nebo etnické spory bývají často spojeny s národnostními konflikty, spory národnostní povahy často dosahují rozměrů genocidy. V těchto konfliktech stojí náboženská či etnická minorita proti majoritě, menšina se většinou domáhá svého podílu na vládě nebo o autonomii svého regionu, tyto spory tvoří asi 2/3 všech dnešních konfliktů na světě. [39]

2.2 Prevence konfliktů

Spolupráce jako prevence konfliktů se snaží nacházet společné zájmy s ostatními státy, korigovat své vlastní cíle s ohledem na oprávněné zájmy ostatních aktérů. [26]

K odstrašení poslouží dostatečná vojenská technika nebo hospodářská síla, tímto může být potencionální agresor odrazen od pokusu řešit spor násilím. [26]

Alianční politika je prevence fungující na principu kolektivní bezpečnosti, znamená jak vzájemnou spolupráci jejich členů, tak odstrašení protivníků. [26]

Konflikty nemusí být vždy řešeny ozbrojenými střety, jako nepřijatelnější forma řešení je používáno mírové řešení sporů. V první řadě mírového řešení se používá diplomatické jednání, které je možno použít pokud spor není zásadní. V případě dílčích otázek je možno vyjednat oboustranně přijatelné řešení ale bez právní závaznosti. U vážnějších sporů, které způsobují, že spolu strany nechtějí jednat, přímo se využívá tzv. zprostředkování. Zprostředkovatel by měl být obeznámen se situací a obě sporné strany musí věřit v jeho nestrannost. Tato možnost bývá užívána opět bez právní závaznosti. K prošetření sporné záležitosti a poskytnutí možné varianty řešení se používá vyšetřovací neboli smírčí komise. Její návrhy musí být akceptovány oběma stranami sporu. Rozhodčí (soudní) řízení je poslední formou mírového řešení, kdy se strany rozhodnou svěřit řešení sporu nestrannému orgánu, pokud tak učiní, je pro ně rozhodnutí tohoto orgánu závazné.

Na prevenci konfliktů se podílí velké množství aktérů mezinárodního společenství jako OSN, regionální organizace, jednotlivé státy a dokonce i individuální osoby. [26]

2.3 Organizace napomáhající v prevenci a řešení sporů

2.3.1 NATO

Obecné poslání Severoatlantické aliance je ochrana svobody a bezpečnosti všech jejích členů, a to prostředky jak politickými tak i vojenskými, které musí být v souladu s Chartou OSN. NATO je ztělesněnou spoluprací mezi jejími evropskými členy a Spojenými státy americkými a Kanadou. Hlavním důvodem kooperace mezi evropskými a severoamerickými členy Aliance je dosahování politických cílů, konzultace ekonomické situace či řešení záležitostí týkající se vědy a životního prostředí. NATO se zaměřuje na vytváření stability v Evropě na základě kolektivního řízení a udržování míru. Dle úvodního ustanovení Severoatlantické smlouvy, všichni členové Aliance jsou zavázáni chránit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů, postavenou na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu. Členové jsou také vázáni k vzájemné ochraně, to znamená, že ozbrojený útok proti kterémukoliv ze členů Aliance je brán jako útok proti všem jejím členům. [22]

2.3.2 OSN

Organizace spojených národů oficiálně vznikla 24. Října 1945, kdy byla ratifikována Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, velkou Británií a většinou zbylých signatářských zemí OSN. Charta Spojených národů je ustavující listina světové organizace, které ukládá práva a povinnosti členských států a stanoví orgány a postupy fungování OSN. Jako mezinárodní smlouva kodifikuje Charta základní principy mezinárodních vztahů přes suverenitu a rovnost mezi státy až po zákaz užití síly při řešení mezinárodních sporů.

Pro Chartu OSN jsou zavazující tyto cíle: zachovávat mezinárodní mír a bezpečnost, rozvíjet mezi národy přátelské vztahy založené na uznávání zásad rovnoprávnosti a práva na sebeurčení národů, kooperovat při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podpoře základních lidských práv a svobod a v neposlední řadě být centrem pro koordinaci postupů, které národy podnikají v zájmu dosažení těchto společných cílů. [25]

2.3.3 IDEA

Mezinárodní agentura pro atomovou energii svým působením podporuje mírové využití jaderné energie ve prospěch lidstva, aby nebyla zneužívána na vojenské účely. IDEA je

klíčovým světovým mezivládním fórem pro vědeckou a technologickou spolupráci při mírovém využívání jaderné energie. Současně slouží jako mezinárodní inspekční plán, jenž dohlíží na uplatňování bezpečnostních standardů a prověřuje civilní jaderné programy. [16]

Agentura pro atomovou energii byla založena v roce 1957 jako autonomní orgán v rámci systému OSN. Poskytuje technickou pomoc 137 členským státům a podporuje využití jaderného výzkumu a technologií k užítku udržitelného rozvoje. [25]

Sleduje a prověřuje dodržování bilaterálních a mezinárodních úmluv o nešíření jaderných zbraní a zajišťuje, aby jaderný materiál a zařízení nebyly zneužívány pro vojenské účely. Na všech kontinentech se více než 900 projektů, které spadají do bezpečnostního programu IDEA, podílí přibližně 250 inspektorů. [25]

2.3.4 OPCI

Organizace pro zákaz chemických zbraní sleduje dodržování Úmluvy o zákazu vývoje, výroby, skladování a použití chemických zbraní a jejich ničení. Úmluva vstoupila v platnost 29. dubna 1997 a je první multilaterální dohodou o odzbrojení, která ukládá odstranění celé kategorie zbraní hromadného ničení. Stanoví přísnou mezinárodní kontrolou a konkrétní termíny plnění. K OPCI se přidalo 153 států. [25]

3 GLOBÁLNÍ PROBLÉMY

3.1 Význam

Globální problémy se ne náhodou objevily až tehdy, kdy se konstituovalo světové hospodářství, tedy až v určitém stupni rozvoje internacionalizačních a interdepenčních procesů neboli celkové produkční kapacity. Nejedná se pouze o to, co je dobře známo z klasické definice globálních problému, že to jsou problémy, které mohou být řešeny pouze celosvětovým úsilím a dotýkající se celé lidské civilizace. Také jde o to, že sám jejich vznik je podmiňován existencí interdependence globálního charakteru, ať se již jedná o tuto interdependenci ve významu ekonomickém nebo mimoekonomickém, přičemž však smysl ekonomický je dominantní. [19]

Stejně tak jako se procesy internacionalizace a interdependence, poháněny bouřlivým vědecko-technickým postupem nesmírně urychlují, umnožují a dramaturgizují se velmi rychle i globální problémy. Jejich kvantitativní růst je zřejmým důkazem toho, že lidstvo zaostává v hledání a nacházení forem, metod a nástrojů, jak se bránit urychlující interdependenci. Z této skutečnosti vychází nejspíš nyní stále častěji používaný termín „globální hrozby“ anebo „globální výzvy“ na místo již dosti vžitého označení „globální problémy“. [19]

Internationalizace a interdependence jsou procesy věčné a nelze se bez nich obejít. Je však potřeba rozlišovat mezi jejich symetrickou a asymetrickou podobou. Je to právě nevyváženost mezi oběma podobami a prohlubující se asymetričnost, která ke zhoršování a rozmnožování globálních problému v největší míře přispívá. Ani asymetrie interdependence není ovšem sama o sobě škodlivým jevem, protože velmi komplikované různorodé formy společenského života budou mít vždy tendenci vyvíjet se nerovnoměrně. [19]

Globální problémy vznikají proto, že se opožďuje schopnost lidské civilizace uskutečnit akce a správně použít mechanismy, které by tlumily tuto nevyváženost a eliminovat důsledky nesymetrických podob vzájemné závislosti. Odtud pramení kritika vůči pojmu globální interdependence ze strany rozvojových zemí, a také některých levicových západních intelektuálů. Argumentace spočívá v tom, že jde pouze o slovní kouřovou clonu, která by měla zastírat skutečnost, že asymetrické podoby interdependence budou vždy favorizovat silnější a handicapovat slabší. [19]

Zhruba od poloviny 90. let 20. století a v první dekádě 21. století však k tomu začínají nezanedbatelnou a zrychlující se silou přispívat jevy nelegálnosti či přímého zločinu těžící ze

stále více propletenějších a zrychlujících se vazeb uvnitř globálních problémů i mezi nimi. Moderní komunikační prostředky a IT technologie nyní umožňují okamžité změny identity výrobků, dopravních prostředků a jinak prospěšná liberalizace obchodu znamená též, že stále větší a větší segment mezinárodní směny prochází-často opakovaně nelegálními kanály. Špinavé peníze, padělky, zbraně a další artikly zhoršující většinu globálních problémů nikdy nebylo snazší opatřit a směnovat. Od roku 1990 do roku 2005 se téměř desetkrát zvýšil objem vypraných špinavých peněz, byznys s padělky narůstá až osmkrát rychleji než obrat ročního obchodu vůbec. Stovky strašlivých případů jsou uvedeny např. v Černé knize globalizace, která popisuje, jak jedno letadlo je v rámci jednoho letu dvakrát přeregistrováno, veze zbraně povstalcům a zpátky odváží zraněné vládní vojáky do metropole. Pod zástěrkou migrace a agenturní práce roste na podobných principech brutálního zneužívání i „novodobý obchod s otroky“, a tímto se zhoršuje hned několik globálních problémů: chudoba, válka a mír včetně terorismu, neřízená urbanizace atd. Uvedenými problémy se zabývá „Skupina 50“. [19]

O globálních problémech v moderním slova smyslu se poprvé hovořilo až po druhé světové válce, přestože již první světová válka a velká hospodářská krize 30. let naznačily, že se nejzávažnější problémy lidstva globalizují. Dnes je jasné, že svět jako celek se vyvíjí natolik dynamicky a mnohdy i chaoticky, že i samotná kategorizace i hrubé vyčíslení těchto problémů se stávají složitějšími záležitostmi. S postupující internacionalizací a interpendencí se stále okruh problémů, jež je třeba brát celosvětově, značně rozšiřuje. K tomu žádný z těchto problémů nelze zcela jasně definovat a vymezit nejen jeho hranice, ale i jeho formu co do mnohotvárného propojení vzájemně i k různým stránkám lidské společnosti. Není tedy zvláštností, že v publikacích autorů se počty globálních problémů výrazně liší. [19]

Globální problém má svou dimenzi ekonomickou i mimoekonomickou. Je normální, že u značné části problémů ekonomická dimenze převládá. Nelze se však při objasňování vývoje, postavení, hierarchie či klasifikace omezit pouze na ekonomickou dimenzi. V řadě problémů totiž mimoekonomická dimenzi převládá, jako tomu je u problémů ideologických, aspektů vojenských, správních, medicínských apod. U globálních problémů není možno zapomenout ani na stránku morální, která je u obou dimenzí velmi výraznou komponentou. [18]

Uvádí se, že interdependenční vztahy, jakožto vývoj funkční spojitosti postupů a vazeb společenského, přírodního a technického života systému do jediného ekologického a antropologického celku, jsou výsledkem rozvoje mezinárodní dělby práce, které z národních subjektů pomalu přerůstá do globálního rámce. Tím sice vysvětlíme vznik a vývoj většiny globálních problémů uvnitř lidské společnosti a v jejím vztahu k přírodě, ale jen těžko již antroposociální problémy, z nichž nejvýraznější je samotný problém postavení člověka v měnícím se světě. [19]

Sociální, kulturní, humanitární a etické otázky rozvoje civilizace jsou totiž okruhem, který se dá jen těžko chápat pouze v globalizačním a internacionalizačním kontextu. Svět se nevyvíjí pouze pod určujícím společným jmenovatelem globalizace, ale i polycentricky, kdy výše kladené otázky budou ještě po dlouhou dobu definovány, rozdílně v různých kulturách a náboženských prostředcích a jimi jinak chápány a vysvětlovány, natož řešeny. [18]

3.2 Klasifikace

Také okolo zařazování problémů se vedou spory, které se sice vyskytují globálně, ale které jsou různými stupni řešeny na národních úrovních, mnohdy i úspěšně. Pro tyto problémy se užívá pojem „subglobální“. Diskutuje se dále o zařazení problémů, u kterých věda dosud nenalezla původ či účinnou terapii, ale některé se objevují pandemicky. U nich se kromě označení „globální“ používá i označení „univerzální“. Přes výše uvedené rozporuplnosti je obecněji přijímáno členění globálních problémů na tři velké skupiny, a to: [11]

- I. Globální problémy antroposociální
- II. Globální problémy intersociální
- III. Globální problémy přírodně-sociální

3.2.1 Globální problémy intersociální

Intersociální problémy jsou většinou hierarchicky řazeny nejvýše, tj., do první skupiny. Jsou spojeny se vzájemným působením rozličných společensko-sociálních a ekonomických systémů a globálního soužití lidstva v podmínkách různých hodnotových kritérií a ideologií, jakož i různých reakcí na globální společenské situace se zásadním střetem zájmů. Zde bývají řazeny problémy jako: odvrácení nebo předcházení jaderné války nebo problematiky zbrojení neboli problémy války a míru, pro současnou dobu i boj s terorismem. Může zde být zařazen problém sociální a ekonomické zaostalosti rozvojových zemí, také řešení globální zadluženosti nebo změna v mezinárodních vztazích. [19]

3.2.2 Globální problémy přírodně- sociální

Jelikož lidé žijí ve vazbách k biosféře, ekosféře a celkově přírodě vůbec, druhá velká skupina se týká harmonizace těchto vazeb. Tyto problémy pramení z porušení vazeb mezi přírodou a lidským faktorem, kdy počtu obyvatel přibývá, ale přírodní zdroje jsou konstantní. K tomu ekonomický růst, konzumní styl života a zvyšování lidských potřeb řadu těchto obtíží vyvolávají nebo v důsledku znečišťování životního prostředí zhoršují. Do této skupiny globálních problémů bývají nejčastěji řazeny problémy typu ekologického, surovinnového, energetického, populačního a nutričního. [19]

3.2.3 Globální problémy antroposociální

Tato skupina obsahuje všelidské problémy od sociálních přes kulturní až po humanitárně etické povahy. V některých případech se také uvádí jako jeden komplexní problém (tzv. „problém člověka“), někdy je tato skupina členěna do většího množství jednotlivých „subglobálních“ problémů, jejichž společným jmenovatelem jsou nedostatky ve vývoji člověka samého ve vztahu k životním a společenským podmínkám, které jsou jím samým tvořeny. Patří sem rozličné druhy nerovného přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, bydlení, kultuře, lidským právům, také závažné nedostatky v jejich zabezpečování nebo disharmonický, nekontrolovatelný rozvoj (např. překotná urbanizace). [19]

Komplexní problém budoucnosti člověka staví většina autorů nezávisle, jelikož existence globálního problému budoucnosti člověka je vyústěním všech otázek, nesnází a vztahů, které udávají život člověka a lidské společnosti. Přísně vzato, reálně nepatří do výše uvedené soustavy globálních problémů, ve své podstatě je však logicky uzavírá. Tento komplexní problém nemůže být řešen jako takový, ale pouze zprostředkováním řešení ostatních ostatních globálních problémů i problémů odlišného řádu. Otázka budoucnosti člověka má dvě hlediska. Zaprvé, budoucnost lidstva v biologickém slova smyslu, jako budoucnost rodu homo sapiens. Zadruhé, budoucnost individuální, neopakovatelné, tvůrčí a aktivní lidské bytosti ve všech jejích vztazích, sounáležitostech a životních projevech. [18]

3.3 Vzájemná souvislost

Všechny globální problémy, ať už je zařadíme do kterékoli skupiny a v jakékoli formě, spolu vzájemně souvisí. Jejich důsledky mohou narůst obrovských až skutečně katastrofických forem. Velké množství autorů tvrdí, že každý z globálních problémů může při nekontrolovatelném samovývoji ohrozit celou lidskou civilizaci, dříve bylo uznáno jako obecné

ohrožení globálního jaderného konfliktu. Stále jasněji se však ukazuje, že i jiné globální problémy, související jak s interakcí lidí mezi sebou, tak s přírodou, mohou v relativně krátké době získat ničivou podobu, jež skutečně vede ke kataklyzmatickým důsledkům. Díky tomuto je světová ekonomika relativně nejbliže tzv. globalistce, jak se v posledních několika letech začíná označovat nauka o vývoji a možnostech řešení globálních problémů. Je jasné, že nejen světová ekonomika, ale celá působnost mezinárodních vztahů je místem, kde se globální problémy rodí, působí a vyvíjejí, a jej jimi také nejvíce zpětně ovlivňována.

Význam globálních problémů nelze ovšem chápat jen v negativním slova smyslu. Jejich kladný význam tkví v tom, že varují, upozorňují na hlavní oblasti selhávání rozvoje lidské civilizace, ale snaží se též směřovat na cestu k lepší budoucnosti. Zabývat se jak negativní, tak pozitivní stránkou globálních problémů je nezbytné již z toho důvodu, že úspěšné řešení každého problému nezlepšuje jen situaci v kritické oblasti, nýbrž v důsledku propojenosti v celé soustavě. Globalistku v tomto směru je možné vnímat jako nástroj boje proti vymírání lidstva v důsledku jeho vlastních zločinů. [19]

3.4 Hierarchie

Otázka hierarchie globálních problémů je v konečných důsledcích velice diskutabilní. Říci výslovně, který problém je prioritní nebo naléhavější je nemožné. Všechny problémy jsou pro lidstvo životně důležité, lze nanejvýš předpovídat možnost nějaké hierarchie v daném časovém horizontu. V oblasti eskalace mezinárodního napětí je problém míru prioritní. Avšak dřívější názor, že tento problém je vždy nadřazen ostatním, je v dnešní době relativizován postupujícím poznáním, že nejen globální válka, ale i všechny ostatní problémy by případně v delším časovém horizontu, vedly taky ke globální katastrofě lidstva. Použitelnější se zdá dělení globálních problémů na ultimativní, základní, elementární, ačkoliv i toto rozdělení je hierarchicky značně zjednodušující a podléhající historickému vývoji.

Ultimativní problémy jsou ty problémy, jejichž vyřešení podmiňuje existenci a druh života lidstva v primárním slova smyslu. Základní problémy pak podmiňují vyřešení ultimativních problémů a rozsahem své působnosti jsou velice obecné. Elementární globální problémy jsou svým rozsahem působnosti poměrně úzké a jejich vymezení je nejkonkrétnější.

Globální problémy jsou vždy vzájemně propojeny a jsou mezi nimi základní vazby. K hlavním patří budoucnost člověka a lidské společnosti, odstranění zaostalosti rozvojo-

vých zemí, vyřešení globálního ekologického, potravinového a také problému přírodních zdrojů. [18]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 EVOLUCE CELOSVĚTOVÉHO PROBLÉMU VÁLKY A TERORISMU

Počátek nového století s sebou přinesl nové prognostické pohledy na charakter eventuálního globálního válečného konfliktu, tak i na problematiku válek lokálních či regionálních. Ještě před deseti lety se přemýšlelo o možných válkách nadcházejícího století v rámci teze o „Pax Americana“, dominance USA a jejich rozhodujícího vlivu na jejich povahu. Uvažovalo se také o tom, že války mohou eskalovat do formy nukleární a jejich subjekty budou státy, obojím způsobem propojené bezpečnostními organizacemi typu NATO, ale pořád s národními entitami jako typickými dominantami. Také po pádu bipolárního světa na počátku 90. let po určitý čas přetrvávalo mínění, že hlavní střet by se odehrával mezi ideologiemi podobnými jako u studené války. To vše se s příchodem „novocenta“ pomalu mění a výrazně modifikuje. [19]

Přestože od roku 1996 byla známa teorie Samuela P. Huntingtona (kniha „Střet civilizací“ s podtitulem „Boj kultur a proměna světového řádu“.), předpokládající, že dochází k významné změně výše zmíněných znaků vzniku případných válek, nebyla hlavně na počátku přijata příliš příznivě. Následné zářijové události roku 2001 ukázaly, že Huntington měl se svou teorií v podstatě pravdu. [19]

Podle Huntingtona již národní státy a ideologie, ke kterým se hlásí, nejsou hybateli světové politiky, a tudíž i potencionálními subjekty válečných konfliktů, ale jsou jimi civilizace, které jsou vymezeny náboženskými, kulturními, právními a historickými zvyky. Svět v období studené války až do začátku 90. let byl z tohoto hlediska jednodušší, dělil se totiž na svobodný svět, komunistický blok a země neangažované. Huntington však uvažoval složitěji, srovnával devět typů civilizací a možnost toho, že neshody a konflikty mezi nimi přerostou ve větší válku. U některých civilizací je to nepravděpodobné, u některých velice hrozivé a jiné války již dokonce probíhají (tzv. kvaziválka mezi západní civilizací a islámem, která započala operací Pouštní bouře v roce 1991). Zbigniew Brzezinski ve své recenzi na Huntingtonovu knihu píše, že Západ svou moc ztrácí ve prospěch nezápadních společností. Globální politika pořád více nabývá multipolárního a multicivilizačního rázu. Zmiňuje se o univerzalistických nárocích západní civilizace a shoduje se s Huntingtmem v tom, že nejvážnější hrozbou je konflikt s islámem nebo čínskou civilizací.

Mezi devět typů Huntingtonových civilizací patří západní, islámská, čínská, africká, latinskoamerická, hinduistická, pravoslavná, buddhistická a japonská. Očividně největší vý-

znam přikládá náboženskému aspektu a není pochyb o tom, že i z hlediska historického jsou konflikty započaté kvůli této komponentě velice početné. Náboženství je opravdu podstatnou součástí civilizačního typu, některé do té míry, že již nejde ani tak o víru, ale o způsob života, což se objevuje především v islámu. V tomto případě jde o půl druhého tisíciletí nesnášenlivosti křesťanství a islámu, podmiňující konkvistu, rekonkvistu, křížácké války, staleté osmanské výboje a současné boje. Navíc jde o náboženství monoteistická, což daný problém ještě zhoršuje, neboť zesiluje sklon k fanatismu a ten následně k terorismu. Muslimský fundamentalismus je zajisté velmi výživnou půdou pro terorismus. Ale i křesťanství je monoteistické a bere svět rozdělený na „my“ a „oni“. Také křesťanství si přivlastňuje nárok být jedinou pravou vírou, která může pojmut celé lidstvo, a sdílí s islámem i přesvědčení, že povinností věřících je obracet na jedinou a pravou víru ateisty. K tomu je rozděleno na katolictví, pravoslaví, protestantismus a řadu sekt. Stupeň násilí v něm je sice menší, ale i křesťanské náboženství přináší terorismus (viz Irsko a IRA, Španělsko a ETA). Kvůli této skutečnosti za nejméně militantní považuje autor buddhistickou civilizaci. [19]

Válečné konflikty podle Huntingtona začínají obvykle na „zlomových liniích“ či poblíž styků s civilizací. I toto tvrzení se plně potvrzuje, příkladem mohou být Bosna, celá bývalá Jugoslávie, Čechna, Osetie, Gruzie a na rozdíl od válečných ideologických konfliktů stojí „příbuzní“ Abcházie – Kosovo bok po boku. Pro příklad v muslimských zemích nikdy nedochází k příliš velkým protestům proti násilí orientovanému na Západ. Jsou sice země klientské, závislé (např. Saudská Arábie), ale ani tyto země nemají chuť k tomu, aby skutečně vystupovaly proti teroristickým akcím proti USA. Subvence je vždy věcí příbuznosti k té či oné civilizaci, a jestliže se tak přesto neděje, tyto režimy to destabilizuje (např. dnešní Pákistán). [19]

Novým momentem objevujícím se v globálním problému války a míru na počátku nového milénia je způsob, jakým může globální konflikt probíhat. Raketonukleární forma, se kterou se takový konflikt jednoznačně ztotožňoval více než půl století, se vlivem nových objevů a technologií mění. Terorismus může na jedné straně z nových technologií profitovat, na straně druhé však zvyšuje šance detekce, včasného varování a odvrácení útoku podobného rázu, jako byl ten 11. Zář 2001. Důležitá je změna v základní filozofii, kdy si americká administrativa nově začíná uvědomovat důležitost celistvého a spolupracujícího přístupu nejen Západní civilizace, ale světa vůbec, s tím i obezřetnější a trpělivější hledání řešení v rámci tohoto postoje. Z hlediska globálního problému války je to zásadní změna,

stejně jako ohlášený kurz na redukci či úplnou eliminaci jaderných zbraní a důslednou kontrolu štěpných materiálů.

Jak je tedy zřejmé, celý tento globální problém je nyní ve velice závažném stavu a zajisté prochází na počátku milénia jedním z největších posunů uvnitř i co do svého propojení a souvztažnosti k jiným problémům. [19]

5 GEOGRAFICKÉ PROBLÉMY SVĚTA

5.1 Evropa

V současné době existuje v Evropě 43 nezávislých států, počítáme-li pěti drobných států s výrazně odlišným Vatikánem v čele. Z tohoto celkového počtu jich 15 vzniklo až po roce 1990. Prakticky vznik všech nových států měl za cíl sebeurčení na národním základě. Přesto v celém tomto procesu nedošlo ani jednou ke změně hranic, státních ani vnitřních. Mezinárodní společenství na základě nepříznivých zkušeností z minulosti pevně zastává a obhajuje princip jejich neměnnosti. [30]

Vysloveně vícenárodními státy přetrvávají Švýcarsko, Belgie a nezkonsolidované Bosna a Hercegovina. Na Západě rozvíjejí proces národně-kulturní emancipace Baskové a Katalánci ve Španělsku, ojedinělým případem jsou snahy o sjednocení Severního Irsku s Irskou republikou. V rámci lidských práv a svobod se tato hnutí snaží o zviditelnění, struktury evropských společenství je berou v potaz, ale uznávají jejich aktivity jen v rámci nenásilí. Ohniska napětí a nejistot se soustřeďují na východ od bývalé „železné opony“, zatímco na Západě jsou překrývána vývojem ke globální-rozhodně nikoliv národní společnosti s konzumním obsahem. V západní části Evropy působí stále více početnější komunity přistěhovalců z civilizačně rozdílných částí, především muslimských. Většina z nich integraci odmítá a roste tak síla, jejíž dopad na poměry evidentně sílí. Zdrojem neklidu jsou mnohonárodní útvary nebo také státy s početnými menšinami. Jejich soužití nemusí být vzorové ani ve vyspělých demokratických zemích (např. v Belgii). Jde především o vnitropolitický nesoulad, který může vést k hledání porozumění a pomoci v zahraničí. Cítění národní „ne-naplněnosti“ nebo pocit dopláčení na ostatní občany vede k zakládání politických stran nebo hnutí s cílem sebeurčení na etnickém nebo územním základě. [30]

5.1.1 Dělená Belgie

Belgické království je menší, hustě zalidněné, hospodářsky velice vyspělé a Brusel je prakticky hlavním městem Evropské unie. Vzniklo v roce 1830 revolucí, po které následovalo odtržení od Nizozemska. Stát germánských Vlámů a románských Valonů spojoval katolicismus a averze vůči cizí nadvládě. Monarchii ovládal francouzský živel, kulturně pokročilý, politicky aktivnější a profitující z industrializovaného Valonska. Vlámové však svou nevýhodu postupně vyrovnávali, poměry se měnily a v posledním půlstoletí se karta zcela

otočila. Vlámsko neboli Flandry v čele s Antverpami se stalo ohniskem vědeckotechnického pokroku a to zejména jeho prosazení v moderních odvětvích. [30]

Duální charakter státu podobný Československu nabyl na významu po zavedení všeobecného volebního práva v roce 1921. Převaha Vlámů v obyvatelstvu se patřičně odrazila i ve složení parlamentu, který nakonec zrovnoprávnil germánskou část populace. Belgie se stala striktně dvojjazyčnou (1932) a Flandry vlamizované ve všech oblastech veřejného života. Dané změny posilovaly sebevědomí Vlámů, rozhořčovaly Valony a na obou stranách vzbudily nové vlny nacionalismu. Jeho projevy nepotlačila ani úprava hranic provincií podle jazykového kritéria a vymezení čtyř lingvistických zón v roce 1963. Politické strany se postupně přeformovaly dle etnického hlediska a komplikovaná belgická situace se odrazila i v ústavě. Na plnohodnotnou federaci se Belgie změnila dodatkem ústavy v roce 1993. Podle ní se stát skládá ze tří kulturně jazykových společenství (frankofonního, vlámského a německo-jazyčného), tří regionů (Vlámska, Valonska a Bruselu) a jsou v něm používány tři úřední jazyky. [30]

Obrázek 1. Belgie- rozdělení dle obyvatelstva [17]

Za zvláštnost je považováno, že území Bruselu je začleněno do obou lingvistických komunit a německy hovořící kraj na východě spadá do oblasti Valonska. Země se jinak člení na 10 provincií s 589 samosprávnými obcemi. Každé společenství i region mají vlastní parlament i vládu nebo radu, výjimku tvoří Vlámsko a vlámská komunita, ti mají oba zmíněné orgány dohromady. [30]

Ovšem nyní se Belgie potýká s problémem sestavení vlády. Volby do parlamentu proběhly v Belgickém království v červnu loňského roku a od té doby selhaly zatím všechny snahy o

sestavení funkčního kabinetu. [9] Belgií zmítají kompetenční spory vlámské a valonské části, jazykové spory v některých oblastech a rostoucí přání Vlámů po vlastním státě. Také dvě nejvlivnější politické strany státu se nedokážou domluvit. Separatistická Nová vlámská aliance (N-VA) získala ve volbách nejvíce křesel v parlamentu, to svědčí o podpoře, kterou idea vlámské nezávislosti nebo aspoň oslabení federace má. Valonská socialistická strana je pak druhou nejsilnější stranou v parlamentu. [2]

Odstředivé snahy Vlámů vzbuzují negativní reakce na valonské straně a úvahy o přičlenění k Francii, zatím jen okrajově. Stávající federace se označuje za maximálně uvolněnou a funkčně složitou konfederaci. Další separační kroky povedou ke krizi vztahů s rizikem těžko zvládnutelné změny poměrů. [30]

5.1.2 Severní Irsko

Irské národní hnutí se řadí k nejznámějším v Evropě. Statusu samostatného státu dosáhlo v roce 1921, neobsáhl však celý ostrov. V rámci Spojeného království zůstal sever Irsku zvaný Ulster, přesněji šest z jeho devíti hrabství o rozloze 13 576 km². Zdejší převážně protestantské obyvatelstvo (66,5% v roce 1926) bojovalo za zachování svazku s britskou korunou, proto se nazývají unionisté či lojalisté, na rozdíl od katolíků stranicích Irsku, kteří bývají pojmenováváni jako republikáni nebo nacionalisté. Zatajované napětí mezi oběma náboženskými komunitami znovu přerostlo do otevřeného konfliktu v roce 1969 s kolísající intenzitou střetů, ale se spoustou hrůz. Střety se odehrávají mezi občany hovořícími stejným jazykem a jen přitěžují vztahům obou států, přitom zapojených do stejných evropských integračních struktur. Konflikt v Severním Irsku je v poválečné Evropě nejdelší a nejkrvavější, o život připravil 3438 obětí, které mají z větší části na svědomí republikáni. Jde o konflikt občanů vyhrocený nasazením utajených polovojenských složek. Britská armáda a policie se svými kontrolami, bariérami, technikou agenty situaci koriguje v omezeném rozsahu. Ostatně taktice, organizaci a systému zpravodajství se u Irské republikánské armády (IRA) učili teroristé nejspíš celého světa. [30]

Do takto vypjatého nepřátelství přivedly katolíky a protestanty hluboce uchované křivdy minulosti, vědomí obtížného soužití s nerovnými příležitostmi, zanechané oběti, které byly často zcela nevinné. Irsko bylo kolonizováno a dobýváno brutálním způsobem, vrcholem byla anglická revoluce, která obě komunity definitivně rozdělila. Nesoulad nabytí třídní a sociální rysy už tím, že nadřazení protestanti zlikvidovali domácí aristokracii a zmocnili se

půdy většiny rolníků. Ranou industrializací Belfastu se propast mezi tábory ještě prohloubila. [30]

Všichni obyvatelé Severního Irska hovoří anglicky, katolíci se cítí být etnickými Iry, zatímco protestanti Anglosasy. Členové komunit mezi sebou sňatky prakticky neuzavírají, děti posílají do vlastních škol a neformální styky se příliš neobjevují. Katolíci početně sílí díky vyšší porodnosti i přesto, že jejich přírůstky snižují migrační ztráty. Převažují již v 11 z 26 okresů, ovšem v Belfastu je počet katolíků a protestantů prakticky vyrovnaný. [30]

Vznik IRA

Irská republikánská armáda vznikla jako dobrovolnická ozbrojená formace vznikajícího irského státu roku 1919. Po anglo-irské dohodě z roku 1921 se rozčlenila na dvě části, ti „nepravdiví“ bojovali v občanské válce proti irské vládě nařknuté ze spolčení s Británií. Dublin IRA nakonec zakázal, přežívala jen na okraji pozornosti. Znovu o sobě dala vědět v novodobém konfliktu, kdy zejména frakce „provizorní IRA“ vedla boj proti Britům až do extrému. Je jí připisována smrt okolo 1800 lidí. [30]

Koncem 60. let se změnila podstata konfliktu. V roce 1967 vznikl spolek na ochranu lidských práv, jeho hlavním cílem byl boj proti diskriminaci menšin a nerovnostem v sociální sféře. K nátlaku na vládu byly použity protestní akce, stávky a pochody. Místní vláda nebyla schopna sama vzdorovat narůstající anarchii, a proto byly v roce 1969 na požádání lokální vlády vyslány do Severního Irska britské vojenské jednotky, které měly za úkol nastolit silou pořádek v zemi. Toto rozhodnutí vyvolalo obnovení činnosti republikánských paramilitárních skupin, které znovu získaly značnou podporu obyvatel. Po několika letech střetů britských jednotek a příslušníků IRA bylo zřejmé, že lokální vláda nebude moci udržet pořádek v zemi. Vyvrcholením nepokojů byl protestní pochod v Londonderry, tato akce skončila tragédií. Na protestující byl vyslán speciální oddíl britských parašutistů. Bylo zastřeleno 14 účastníků a 30. leden 1972 se do historie zapsal jako „Krvavá neděle“. O pár týdnů později IRA zorganizovala odvetnou akci, kdy v kasárních 16. Paradesantní brigády v Aldershote bylo zastřeleno 7 lidí. [21]

Jako další krok zavedl Londýn správu provincie, IRA v srpnu 1994 vyhlásila zastavení palby, aby je vícekrát porušila a znovuobnovila. S dalšími lety pozice radikálů slábla a činnost IRA upadala až do té míry, že vybírala výpalné, kradla peníze (např. loupež v bance rok 2004) a distribuovala cigarety a drogy. IRA tak po dobu celého konfliktu disponovala velkým množstvím peněz. [30]

Přelomem vývoje se stala tzv. Velkopáteční dohoda v dubnu 1998. Británie a Irsko se musely vzdát teritoriálního aspektu nároku na Ulster. V červenci 2005 IRA oznámila, že složí zbraně, ukončí veškeré ozbrojené aktivity a o své cíle bude usilovat už jen politickými prostředky. Za dva měsíce mezinárodní komise potvrdila, že IRA odzbrojení provedla, avšak proslýchalo se, že svým závazkům nedostály důsledně. V lednu 2007 Irsko i Británie vyhlásili 26. březen za definitivní termín pro dohodu o rozdělení moci mezi protestanty a katolíky. [30]

V každém případě je Severní Irsko bezpečnějším místem, než kdykoliv dříve. Zavládl tolik očekávaný mír, avšak je velmi křehký a nejistý. Nelze opomenout, že mezi probritskými unionisty a proirskými nacionalisty nedůvěra přežívá. Spolupráce mezi Británií a Irskem naznačuje posun kupředu a nese s sebou příslib konce nepokojů. [30]

5.1.3 Španělsko

Španělsko bylo až do roku 1975 unitárním státem, když zemřel generál Frank. Režim nechtěl vidět historicky založené odlišnosti mezi jeho součástmi ani fakt, že všichni kastilsky nehovoří. Španělsko zkrátka neobývají jen Španělé, asi čtvrtinu populace tvoří jiná etnika, více či méně rozdílově uvědomělá. Ústava z roku 1978 výslovně uznává existenci Basků, Katalánců a Galicijců a slíbila jejich regionům přiměřenou autonomii. Ta se postupně realizovala, pak se v procesu decentralizace naplňovaly tužby kulturně-historických oblastí s místním svérázem. Těch bylo vymezeno a uznáno 14, mají také vlastní zastupitelské sbory a vlády, ale s omezenými pravomocemi. Dělbou mezi ústředím a regiony udává ústava, která vylučuje možné federativní uspořádání státu. [30]

Rozpory mezi madridským centralismem a snahami o ještě větší míru samosprávy zůstávají na povrchu v případě Baskicka a Katalánska. Země Basků je tak v médiích známá především díky aktivitám organizace ETA, zatímco Katalánsko upevňování své autonomie prosazuje méně nápadně a účinněji. [30]

Obrázek 2. Regiony Španělska, hlavní Baskicko a Katalánsko [13]

Katalánsko

Žijí zde Katalánci hovořící jazykem ovlivněných provensálštinou více než španělštinou (katalánštinou). Jsou národně vyspělí, hrdí na svou kulturu a zvyky, jejich vlast stojí v popředí hospodářského posunu a je na poloostrově nejbohatší, vytváří více než pětinu HDP Španělska. Poháněni i tímto faktem se domáhali opětného uznání svébytnosti, které jim bylo aspoň částečně přiznáno autonomií v letech 1932-1939. V nových poměrech dosáhli obnovení samosprávy a po referendu i odsouhlasení autonomního statusu v roce 1979. Katalánsko má nyní svou vládu, parlament, policii, hymnu a vlajku. Katalánsko získalo více pravomocí v oblasti finanční politiky, regionální vláda může jednat jménem Katalánska, ne Španělska. Katalánsko se stalo nejvíce nezávislým regionem v Evropě, jeho autonomie se prakticky překrývá s nezávislostí. [30]

Baskicko

Snaží se o stejný cíl jako Katalánsko ovšem složitějšími prostředky. Baskové jsou jediným neindoevropským národem v západní Evropě, od většiny se liší svým jazykem, tanci, zvyky. Skutečností, že ne všichni obyvatelé Baskicka se cítí být Basky, napovídá to, že pouze třetina obyvatel tohoto území mluví baskicky. Podobně jako v Irsku se zde nekryje etnická příslušnost s užíváním národního jazyka. Tato malá země se řadí k hospodářsky nejrozvinutějším územím Španělska s vysokou životní úrovní. [30]

O samostatnost usilovalo Baskicko již ve 30. letech a znovu po pádu Frankovy diktatury. Bezprostředně o návrhu na samostatnost dostalo prozatímní samosprávu (1977) a zanedlouho definitivní status autonomie. Tuto dohodu nechtěli akceptovat radikálové a zejména vojenská odnož organizace ETA bojující o nezávislost země od roku 1968. Teroristé ETA se podobně jako členové IRA proslavili akty násilí, a stejně tak přecházeli od příměří k násilí a naopak. Najevo vyšlo, že většina národa považuje samostatnost Baskicka za nereálnou. [30]

Vláda přerušila kontakty se separatisty v roce 2006 po atentátu v Madridu. Národní baskická strana (PVN) požaduje větší autonomii s tím, že Baskicko by mělo být přeměněno na „stát volně přidružený ke Španělsku“, který by měl vlastní zastoupení u mezinárodních organizací včetně EU. Tento požadavek je rázně odmítán jak ze strany Madridu tak samotné většiny občanů. [30] V roce 2009 se velmi zintenzivnila spolupráce španělských a francouzských bezpečnostních složek, výsledkem byla celá řada velmi efektivních akcí, které vedly k zatčení mnoha známých představitelů ETA ve Španělsku i Francii, včetně nejvyšších velitelů. Boj proti ETA je jednou výjimečných oblastí, kde opoziční lidovci postupy socialistické vlády zcela schvalují. [10]

V Baskicku se lidé snaží o posunutí stávající situace kupředu, proto se v bývalém paláci schází starosta se sdružením obětí ETA, pacifisty a experty. Snaží se definovat obrysy budoucího usmíření, které nastane tehdy, jakmile bude jasné, že je s organizací ETA úplný konec. [30]

V říjnu 2010 separatistická organizace ETA ohlásila zastavení ozbrojených útoků. Tři měsíce na to, přesně 10. ledna 2011 vyhlásila trvalé a všeobecné příměří. Vyzvala také mezinárodní organizace, aby si tuto skutečnost ověřily. Tato ozbrojená skupina v minulosti již několikrát vyhlásila příměří a následně je zase porušila, snad jejich posledního výroku bude zaručený a konečný. [40]

5.1.4 Bývalá Jugoslávie

Území Jugoslávie pokrývaly malé státy, které se v 15. stol. nacházely pod tureckou nadvládou (Srbsko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Makedonie) a pod nadvládou habsburské dynastie (Chorvatsko, Slovinsko). V 19. stol. dosáhly Srbsko a Černá Hora samostatnosti. Budování jednotného státu začalo v r. 1918 vyhlášením Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, o deset let později byl změněn název státu na Království Jugoslávie. Na počátku

2. světové války se Jugoslávie postavila na stranu fašistických států, nicméně v dubnu 1941 ji okupovala německá armáda. Odbojové hnutí vedené komunisty osvobodilo prakticky celou zemi. V roce 1943 rozhodla Protifašistická rada národního osvobození Jugoslávie prohlásit osvobozenou Jugoslávii za federaci svobodných a rovnoprávných národů. Poválečný parlament svrhl dne 29. Listopadu 1945 monarchii a vyhlásil Lidovou federativní republiku Jugoslávie. V roce 1963 byla přejmenována na Socialistickou federativní republiku Jugoslávie. [28]

Po skončení války došlo v Jugoslávii k hlubokým společensko-hospodářským a politickým přeměnám. Začátkem padesátých let byly zakládány různé formy veřejné samosprávy. Jugoslávská ústava a zákon o sdružené práci (tzv. malá ústava) se staly základem jugoslávské samosprávy a stanovily základní formy veřejné samosprávy. Po smrti J. Broze-Tita, začaly vznikat odstředivé tendence, které ještě nabyly na síle v roce 1989. Slovinsko a Chorvatsko už nechtěli být dále součástí federace ovládané Srby. Učinili proto některé kroky, které by jim umožnily odejít z federace a založit samostatné státy. [28]

V prosinci 1990 se Slovinci vyjádřili v referendu pro samostatnou republiku. V květnu 1991 totéž zopakovali Chorvati. V červnu 1991 vyhlásily obě republiky nezávislost. Federální vláda, která nechtěla připustit rozpad Jugoslávie, spustila vojenskou operaci. Odstarovala válka mezi federální armádou a oddíly národní gardy, nejprve ve Slovinsku, později v Chorvatsku. Zprostředkovatelské snahy EHS byly bez jakéhokoliv výsledku. Pokusy o osamostatnění se objevovaly také v Makedonii a poté v Bosně a Hercegovině. Pro udržení federace se vyslovilo Srbsko a Černá Hora. V lednu 1992 akceptovaly členské státy EHS a mnoho dalších nezávislost Slovinska a Chorvatska. O tři měsíce později vyhlásilo Srbsko a Černá Hora založení Jugoslávské federativní republiky. Srbsko a Černá Hora tvořily soustátí, které vzniklo přeměnou Svazové republiky Jugoslávie v roce 2003. Toto soustátí zaniklo 5. června 2006, kdy se na jeho území zrodily dva samostatné státy, Srbsko a Černá Hora. [28]

Obrázek 3. Státy bývalé Jugoslávie [30]

Slovinsko

Slovinsko, které je okrajově položené, etnicky bezmála jednotlivé a Západu nejbližší, se ze svazku Jugoslávie dostalo prakticky bez potíží a to v roce 1991. Je považováno za kulturní, ekonomickou a celkově civilizační součást Evropy, nikoliv Balkánu. Má ekonomiku s nejvyšším výkonem mezi transformovanými státy, a bez potíží se v roce 2004 zařadilo mezi státy EU. [30]

Chorvatsko

Je státem, který nese následky polohy exponované historicky i teritoriálně. Chorvatsko se táhne od Dunaje po Istrii a odsud podél břehů Jadranu až k Černé hoře sousedí se všemi následníky federace. Chorvatsko je téměř nábožensky i etnicky stejnorodé. Po zklidnění situace se politická scéna Chorvatska uspořádala do běžné formy evropské demokracie. Začal se tu silně rozvíjet cestovní ruch, který je významným odvětvím hospodářství státu. Chorvatsko se snaží o přijetí do EU i NATO, od roku 2004 má status kandidáta. [30]

Bosna a Hercegovina

Politickou, sociální a hospodářskou situaci Bosny a Hercegoviny posledních deseti let charakterizuje postupná obnova země po čtyřletém válečném konfliktu ukončeném v prosinci roku 1995 Daytonskou mírovou smlouvou. Celková ekonomická situace země se od konce roku 1995 hlavně díky obrovským rozvojovým investicím mezinárodní komunity výrazně zlepšila, dosažení předválečné životní úrovně a hospodářských indikátorů zůstává však nadále otázkou nadcházejících let. Země je závislá na finančních prostředcích poskytovaných v rámci zahraniční rozvojové spolupráce, problémem je také vysoká zadluženost a to vnitřní i vnější a ke špatné ekonomické situace nesporně přispívá velmi rozšířená korupce. [27]

Jedním z nejzávažnějších problémů Bosny a Hercegoviny je situace válečných uprchlíků a navrátilců. Během čtyřletého konfliktu byla celá třetina bosensko-hercegovinské populace označena jako vysídlené osoby, minimálně 1,5 mil. příslušníků čtyřmiliónové země bylo na útěku, přičemž jejich opuštěná obydlí byla postupně ničena. Velkým impulsem pro prosazení reformy je pro Bosnu a Hercegovinu zapojení do mezinárodních struktur a organizací, zejména pak do Evropské unie, v kratším časovém horizontu zejména do Světové obchodní organizace. [27]

Kosovo

Kosovo bylo a je formálně i dnes součástí Srbska v postavení jeho autonomní oblasti. Zemi po ukončení hrozivé války po stažení srbských sil spravují orgány OSN, ochraňují ji síly NATO, ale vážně vládnou Albánci. Kosovo je země, kde převažuje jedno etnikum a to Albánci skoro s 90% populace, dále jej obývají Srbové a další méně početné národnosti. Další politický vývoj země předpokládal, že Kosovo se může ucházet o členství v mezinárodních organizacích včetně OSN, bude mít vlastní malou armádu, své státní symboly, s tím ovšem musí zaručit ochranu srbské menšiny a nesmí se připojit k Albánii. Po dlouhém jednání o dalším osudu země, kdy se Kosovo snažilo o plnohodnotnou samostatnost, 17. Února vyhlásilo Kosovo samostatný stát, není uznán však všemi zeměmi. [30]

Makedonie

Makedonie jako státoprávní jednotka vznikla až ve federativní Jugoslávii, Makedonci tudíž rozpad federace podpořit nechtěli. Problémem v Makedonii zůstává vnitropolitická stabilita závislá hlavně na vzájemném soužití Makedonců se sílící albánskou menšinou podpoře-

nou Turky a Bosňáky. Obě skupiny nakonec sáhly ke zbraním a došlo k ozbrojeným střetům. Po naléhání Západu se ob strany dohodly, že ozbrojenci odevzdají zbraně jednotkám OSN výměnou za amnestii a Makedonie upraví některé články své ústavy ve prospěch zrovnoprávnění neslovanských menšin. Vedle makedonštiny se tak druhým úředním jazykem stala albánština, Albánci se tak domohli uznání za druhý státní národ. Makedonie se těší velmi dobrým sousedským vztahům se Srbskem, zatímco hranice s Kosovem monitorují mírové síly OSN. V prosinci 2005 získala Makedonie status kandidátské země EU a čerpá pomoc z jejich zdrojů. Přesto však zůstává jedním z možných ohnisek napětí v Evropě. [30]

Srbsko

Nezávislost Srbska byla ohlášena 5. června 2006. Stejně jako Makedonie usiluje Srbsko o přijetí do EU a využívá jeho pomoci. Budoucnost země je ale velice nejistá, její ekonomika je slabá a zaostalost země je zřejmá na první pohled. Země je ohrožována zevnitř, u moci jsou demokraté, ovšem politický směr nastavují spíše radikálové a demokraté pouze odpovídají. Názor, že Srbsko potřebuje čas, aby strávilo fakt přeměny z balkánské mocnosti na pouhého souseda, je pravdě asi nejbližší. [30]

Černá hora

Je označována jako multietnická a multireligiózní země. Relativně mladý stát se zatím spoléhá především na cestovní ruch a na spolupráci s Evropskou unií. Budoucnost může státu leccos nabídnout, jelikož početné albánské menšiny žijící v Černé hoře mají tendenci spojit všechny Albánce do jedné země. [30]

5.1.5 Kypr

Kypr leží ve východním Středomoří a je jeho největším ostrovem, geograficky náleží Asii. S ohledem na jeho historii se považuje za součást kulturní Evropy. Díky tomu se stal členem různých evropských organizací. V roce 2004 vstoupil Kypr do Evropské unie a v lednu 2008 přijal jako svou měnu euro. Kypr ovšem nevstoupil do EU jednotný, dělí jej hranice vzniklá válkou tzv. demarkační čára, která odpovídá bojové linii ze srpna 1974. Ovšem legitimní členem je jen řecká část, která koriguje rozdělování příspěvků z fondů EU. Severně od této hranice žijí Turci, na jihu od ní Řekové. I po tak dlouhé době od konfliktu zůstaly postoje obou komunit neslučitelné. Nevlídné vztahy mezi Řeckem a Turec-

kem ani přítomnost silného kontingentu turecké armády na, ostrově nenapomáhají k řešení problému. Na oblast dohlíží OSN, aby se předešlo ozbrojeným konfliktům. [30]

Historie

Jako první osídlili ostrov staří Řekové, ovšem v roce 1570 byl Kypr dobyt Turky, tudíž vedle sebe vznikla dvě společenství s odlišným jazykem i vírou. Turci, kteří byli méně podnikaví, v konkurenci s Řeky neobstáli, tak se octli na okraji hospodářského života. I tak nezávislá republika musela kromě nepoměrných výhod turecké minoritě v ústavě zakotvit zákaz připojení k Řecku. Snahy o přezkoumání dohod vytyčených ještě Brity vedly v prosinci 1963 k etnickému konfliktu s prvními mrtvými. Poté se Turci smíšených pásem se stáhli do svých enkláv ochraňovaných vojáky OSN. Separace jedné části občanů od druhé oslabovala fungování státu a řecko-kyprské nacionalisty nakonec přiměla k uskutečnění převratu v červenci 1974. [30]

Hrozbě připojení Kypru k Řecku čelilo Turecko ve smyslu tzv. garanční smlouvy prakticky legálně. Jeho invazní síly se vylodily na severu a obsadily více než třetinu státu. V tomto důsledku se odstěhovalo nebo bylo vyhnáno přes 195 000 Řeků a přistěhovalo se nad 45 000 Turků. Domov ztratilo asi 40% celého obyvatelstva, oba národy se důsledně oddělily, jejich teritoria se etnicky homogenizovala. [30]

Řecký Kypr

Obě části ostrova mají podobný hospodářský charakter, dříve více zemědělský, dnes hlavní rolí sektoru služeb cestovního ruchu. Jelikož domácí trh je malý, závislost na vnějších vztazích stoupá. Ekonomiky se od význačného roku 1974 vyvíjely rozdílně, řecké části výrazně pomohly strukturální změny a příliv finančních prostředků. Kypr se hospodářsky řadí k vyspělým státům. [30]

Sever Kypru

Je označován za nelegální útvar působící na okupovaném území. Na něm vynucenými přesuny občanů se zrodil etnicky i nábožensky jednotný stát muslimských Turků, který zabírá více než třetinu ostrova. Severní Kypr se rozvíjí rychleji než jižní část, ale má k tomu mnohem slabší základnu. Ovšem hospodářství jako celek výrazně pociťuje nevýhodu mezinárodní izolace státu, o to více závisí na finanční podpoře Turecka. Politický vývoj v několika posledních letech izolaci SKTR pomalu odbourává. Od roku 2003 je možný

přechod civilistů přes hranici a probíhá pohyb obyvatel za prací, pouze ovšem ze severu na jih. [30]

Obrázek 4. Rozdělený Kypr [3]

Nárazníková zóna

Považuje se za ni pásmo mezi liniemi ozbrojených sil podle stavu v okamžiku příměří ze srpna 1974, odděluje nepřátele v šířce několika metrů až kilometrů. Civilistům je nepřístupná a pro vojáky kvůli nášlapným minám nebezpečná. Zónou je na dva díly rozděleno i hlavní město Nikósie. Na severní části zůstávají poměrně silné jednotky Turecka, které dorovnávají početní převahu Řeků. K incidentům již delší dobu nedochází, přispívá k tomu přítomnost sil OSN. [30]

Plán integrace

Tento plán vznikl v roce 2002, byl vícekrát upravován a opakovaně projednáván v rámci EU i obou účastníků sporu. Konečná verze plánu předpokládala vznik Spojené kyperské republiky jako konfederace řecko-kyperského a turecko-kyperského státu s několika společnými orgány s ohraničenými pravomocemi. Vzorem pro tento plán byl švýcarský model společného státu, ovšem realita na Kypru je složitější. Týká se to především otázky návratu vyhnanců do vlastní domoviny a navrácení jejich majetku, což by se dotklo větší části přistěhovalců. V referendu konaném k tomuto plánu se vyjádřily obě strany rozdílně. Turečtí separatisté se chtěli vrátit do kyperské vlasti, majoritnímu řeckému etniku se však cena za sjednocení zdála vysoká. Kypr zastoupený legitimní vládou v EU spolurozhoduje o vstupu či případném ukončení vstupních rozhovorů s Tureckem, má nárok nejen na vlastní úsudek ale také právo veta. [30]

Budoucnost

Hlavním problémem Kypru je řešení jeho budoucího rozdělení. Na ostrově pokračuje existence dvou národních států pod patronátem Řecka a Turecka. Severní části Kypru chybí mezinárodní uznání, což jej nutí napojit se na Turecko a vyvolává atmosféry směřující k připojení k němu. Celek Řecka je legitimní, ale není způsobilý uplatnit svou suverenitu na celém území ostrova. Řešení situace jsou pouze dvě: buď obě entity spojit do autentické nebo upravené formy z roku 1960, nebo vytvořit konfederaci s vyváženým zapojením obou států do mezinárodního společenství. Ovšem tyto možnosti jsou krajní verze a protichůdné strany jsou bez patřičné pružnosti. [30]

5.2 Kavkazsko

Horský systém Kavkazu s rozlehlým severním i jižním předpolím patří k významným ohniskům napětí. Jde o oblast s velkým geopolitickým a strategickým významem na hranici Evropy a Asie, kde se stýká svět křesťanství a islámu. Zde se v historii prolínaly zájmy tří mocností a to Turecka, Persie a Ruska. Současné etnicko-politické rozpory jsou do značné míry dědictvím sovětské éry. Vrátily se zde zdánlivě odumřelé vášně jako pogrom v Baku, rozhořely se po vyhlášení autonomie tří zakavkazských republik a dosáhly vrcholu devastující válkou v Čečensku. Ovšem žádný z konfliktů nedošel k mírovému řešení. Kavkazsko je neobyčejně spleťtí oblastí soužití, soupeření i utkání desítek národů a národností rozdílných svým původem, jazykem i náboženstvím. Nejspíš žádný jiný rozsahem podobný prostor není tak spleťtí různorodý a naplněn výbušným potenciálem jako Kavkazsko. [30]

5.2.1 Čečensko

Čečensko vzniklo v roce 1922 jako autonomní správní jednotka, ovšem v letech 1944-1957 neexistovalo a tak museli přežívat ve středoasijském vyhnanství. Čečensko-ruská averze se tímto utvrdila a prohloubila, Rusové dobyli Čečenské území v roce 1859. V nepříznivých podmínkách se oddělilo Inguško, Čečensko se tímto přeměnilo na etnicky prakticky jednotnou a muslimskou zemi. Vlast Čečenců deklarovala svou suverenitu jako první v Předkavkazsku v listopadu 1990 a jako jediná vyhlásila svou autonomii v září 1991. Sovětský generál Džochar Dudajev vyrostl až do role symbolu národa. Rusko podporovalo ozbrojenou protidudajevskou opozici a v prosinci roku 1994 nasadilo armádu. Vypukla neobvyklá válka, převážně bez linií a front, avšak o to ničivější. Ukončena byla dohodou v dagestánském Chasavjurtu v srpnu 1996, díky ní opustila ruská vojska území. Dudajev byl ovšem

zabit a Čečensko se ocitlo v rukou mnoha vůdců. Vůdci se se zahraniční pomocí vydali cestou islamizace společnosti a bojovali o mezinárodní uznání Čečenské republiky Ičkerie. V letech bojů a střetů mezi čečenskými složkami se hroutil poslední zbytek ekonomiky a rozložila se infrastruktura státu. [30]

Čečensko nebylo kontrolováno vlastní vládou ani umírněným prezidentem. Pod vlivem islámských extrémistů ze zahraničí se radikalizovaly oddíly místních velitelů. Dané skupiny pod hesly svaté války za Čečensko napadaly a terorizovaly okolí, tím byla poskytnuta záminka pro další útoky ruských vojsk na podzim 1999. Rusko tentokrát ovládlo sídelní strukturu a obyvatelé se s tímto faktem smiřují. Vzájemné násilnosti neustaly, Západ separatisty vnímá, ovšem nepodporuje, pouze se o situaci zajímá z hlediska dodržování lidských práv. Země je spravována proruskou vládou, má i vlastní ozbrojené složky. Ozbrojení a rozhodní odpůrci nezmizeli, ale slábnou. [30]

Obrázek 5. Čečensko [4]

5.3 Jihozápadní Asie

Region jihovýchodní Asie zajisté nepatří k nejstabilnějším. A nelze se tomu ani příliš divit; jestliže přijmeme kontroverzní teorii Samuela Huntingtona, můžeme konstatovat, že je oblastí střetu hned čtyř civilizací: muslimské, konfuciánské, hinduistické a buddhistické. Ke stabilní situaci určitě nepřispívají ani nedemokratické režimy, produkce a pašování narkotik, konflikty o zdroje a v neposlední řadě ambice velmocí. Snahou o alespoň částečné řešení takových situací bývá založení jakési mezinárodní organizace, což se stalo i v tomto případě. Tímto nápomocným sdružením se stal ASEAN, který vznikl v roce 1967 a dnes sdružuje deset států. Založeno bylo také Bezpečnostní společenství ASEAN. Které se zapojuje v boji proti bezpečnostním hrozbám a teoreticky je tu možnost, že by mohlo uskutečňovat i mezinárodní mírové nebo humanitární mise. Aktuální ohrožení pro jihovýchodní Asii představují především extremismus, terorismus a organizovaný zločin. [35]

5.3.1 Izrael a Palestina

Na osudu Palestiny se významně podílela exponovaná poloha, kde se setkávaly a střídaly okolní mocnosti. Židovské kmeny sem přišly okolo 12-13. století př. n. l., zakládaly své státy a příchozí dobyvatelé je o ně obírali. I po tom co se Židé rozptýlili po celém světě tzv. diaspora, stále je dohromady spojovaly zákony stejného náboženství, proto jsou chápány jako národ religiózního typu. V 7. století dobyli Palestinu muslimští Arabové a země nabyla muslimský ráz. Ovšem po pogromech v Evropě se začali Židé vracet zpět. Pro sionisty se návrat do země a budování vlastního státu staly hlavním posláním. Pčinila se o to i Británie jakožto mandátní správce Palestiny. Zanedlouho se ovšem dostali přistěhovalci do konfliktu s arabskými starousedlíky i britskou správou. V roce 1947 rozhodla OSN o rozdělení Palestiny mezi židovskou a muslimskou komunitu a vyčlenila mezinárodní Jeruzalém. Židé vyhlásili Izrael v květnu 1948 a v mnoha válkách jej nejen ubránili, ale také významně rozšířili (asi o 39%). Naproti tomu stát Arabů v Palestině nevznikl vůbec, a vládu nad celou zemí má od června 1967 Izrael. [30]

Izrael je programově koncipován jako země pro každého s židovskými kořeny. Dosáhl v mezinárodní politice úctyhodného postavení. Židovský stát svou polohou rozdělil arabský svět na asijskou a africkou část, nenávidí jej antisemitisté a averzi vůči němu chová i část muslimů. Nevýhoda státu je jeho malé území, proto Izrael vlastní jednu z nejkvalifikovanějších, nejefektivnějších a nejmodernějších armád světa, ovšem za cenu neskutečných výdajů. Izrael si také opatřil vlastní jaderné zbraně, které se vláda nebojí v případě krajní nouze použít. [30]

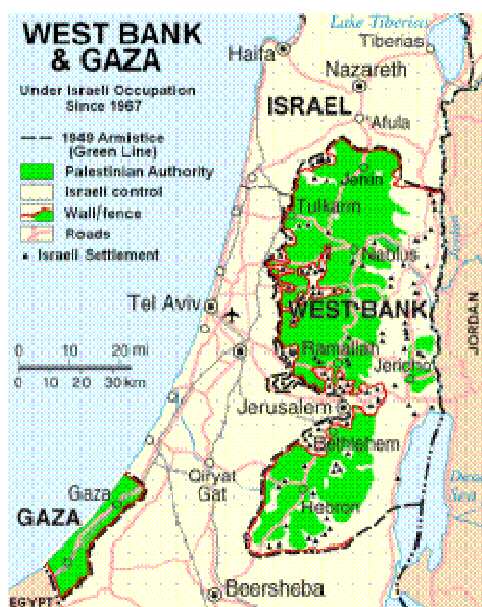
Soužití Židů a Arabů

Arabská Palestina prakticky zbytkem původní mandátní Palestiny. Zaujímá jen 23% jejího teritoria. Tato část je mnohem hůře vybavena přírodními zdroji a také je enormně zalidněnou. Její části, jsou Západní břeh Jordánu a pásma Gazy. Tlak na nedostatečné zdroje obživy mnohonásobně vzrostl. Pomoc ze zahraničí se stala nezbytnou, bránila úplnému kolapsu ekonomiky a usnadňovala realizaci snah o reformu finančních operací vlády. Ekonomika v zemi je nekomplexní a nestabilní, samospráva absolutně nezvládá všudypřítomnou korupci. Ekonomika vykazuje výkyvy, které kopírují vývoj vztahů s Izraelem, ať už to jsou regulace dodávek energie, vody nebo nabídky pracovních míst. Po té kdy v zemi zvítězilo radikální hnutí Hamás v roce 2006, přišla země o většinu zahraniční pomoci. Pásmo Gazy je spolu s Východním Timorem ekonomicky nejchabější oblastí světa. [30]

Humanitární mise OSN upozornila v roce 2006 na poměry v malém, nepříznivém a přelidněném pásmu Gazy. Obyvatelé zde jsou chudí, hladoví a terorizovaní izraelskou armádou, střety mezi palestinskými frakcemi i správou Hamásu. Na podzim 2006 se složky palestinského odboje znovu utkaly v pouličních bojích přibližujících se občanské válce.

Izraelští Židé a palestinští Arabové žijí celé generace prakticky vedle sebe. Toto soužití je jejich osudem a jejich důsledné oddělení nebo vyhnání jedněch druhými je nemyslitelné. V arabském prostředí Západního břehu vniklo 242 židovských osad a ve Východním zázemí Jeruzaléma existuje dalších 29 izraelských osad. Právě tyto sídla zatěžují izraelsko-palestinské vztahy způsobem, který neodpovídá jejich významu. V roce 2005 armáda vyklidila 21 osad v pásmu Gazy a další 4 zrušila na Západním břehu. [30]

Obrázek 6. Palestina a Izrael [20]

Palestinci se ve vztahu k Izraeli cítí být tak velkou obětí letitého konflikt, že jsou přesvědčení, že to ospravedlňuje jejich vedené násilí včetně terorismu. Oba tábory se pod záštitou USA v roce 1993 dohodly na procesu mírového urovnání. To spočívá ve vzájemném uznání obou stran. Izrael by měl opustit okupované oblasti výměnou za zajištění bezpečí. V roce 2005 tak palestinské úřady přebraly poslední část pásma Gazy, na Západním břehu osm měst a dvě třetiny z městeček a obcí. Pod správou Palestiny se ocitla šestina území Palestiny, společná civilní izraelská bezpečnostní správa působí na čtvrtině zbývajících země a Izrael zůstal výlučně zodpovědný za zbylé území. Naneštěstí jednání v létě 2000 Camp Davidu ztroskotala a vypukla tzv. druhá intifáda v září 2000. Jen v průběhu dvou let bylo v bojích zabito více než 1500 Palestinců a 700 Židů. [30]

Palestinu jako celek stále kontroluje Izrael, ale v roce 2006 se již vyvážil podíl židovských a arabských obyvatel. Ovšem sílí obavy ze ztráty početní převahy vedoucí k volání po úplném stažení za Západního břehu a rozdělení obou komunit hranicí. Izrael by se tak zmenšil na rozsah platný v roce 1967, a i nadále by v něm početně převažovali Židé a místní Arabové zůstali v menšině. V červnu 2002 započala výstavba tzv. separační bariéry s hlavním cílem, zabránit Palestinským teroristům průnik do Izraele. Problém je v tom, že bariéra se nekryje s linií příměří z roku 1949 a tak na mnoha úsecích přesahuje a zabíhá na palestinské oblasti. Také k Izraeli přičleňuje 13 arabských vesnic a z města Kalkílija vytváří enklávu obehnanou zdí ze všech stran s jediným průchodem na Západní stranu. Paradoxně soud v Haagu v roce 2004 označil bariéru za zábor území a vyřkl, že je nelegální. [30]

Možnost míru

Případná podoba míru mezi arabským a židovským obyvatelstvem musí obsahovat, zajištění bezpečné existence židovského státu a akceptování práv Palestinců až k jejich plnohodnotné státnosti. Daný problém je mimořádně složitý a jeho řešení bez mezinárodních organizací nemožné. Po tom co se v Palestině chopilo moci hnutí Hamás, zvýraznili se vnitřní palestinské spory, donátoři za Západu zastavili podpůrnou činnost a celkově byla Palestina dovedena k hospodářskému a politickému propadu. Palestinská politická reprezentace je uznána ale velice málo respektována, což vede k dalším rozkolům. Izrael si chce zachovat svou vlastní tvář a oddělit se od palestinského obyvatelstva na Západním břehu. Palestinské hnutí Hamáš, je zásadové a prozatím nechce židovský stát uzнат. Není pochybností o tom, že v současnosti se vyhlídky na smír vzdálily. [30] To potvrzuje i výrok od Izraelského premiéra z 30. 4. 2011, že „Se všemi mírovými rozhovory je konec“. Izraelská vláda nechce udržovat kontakt s palestinskými úřady, dokud jsou v jakémkoliv vztahu k Hamásu, který je Izraelem považován za teroristickou organizaci. [6]

5.4 Přední Indie

Indický subkontinent je rozlehlý, hustě zalidněný a rozmanitý bohatstvím forem a projevů. Celá tisíciletí lidé přicházeli, dobývali nebo podléhali, velká část se smísila nebo asimilovala, jiní oblast opouštěli. Mísení kultur a podobnosti dějinného vývoje zanechaly stopy na formování pout myšlení světa, který je jednotný v mnohotvárnosti. Subkontinent má kontrastní složení obyvatel nejen nábožensky a sociálně, ale také etnicky a jazykově. Zde jsou ohniska napětí vázána na multietnická pásma, obvykle se lišící i nábožensky. [30]

5.4.1 Indie a Pákistán

Indie je po Číně druhým nejlidnatějším státem světa. Jako každá velká a lidnatá země má i Indie problémy, především z hlediska etnického a religiózního. Indický demokratický stát je zajisté funkční a multietnická společnost skýtá malou šanci na jeho rozpad. Tento trend omezuje také náboženská rozmanitost, pro separatistická hnutí z důvodů ekonomických, religiózních ani etnických není v Indii půda. Výjimku tvoří tři regiony, které ve skladbě národů Indie utvářejí cizorodé prvky. Od dalších zemí se výrazně odlišuje především převážně muslimský Kašmír se zainteresovaným pákistánským sousedem, o něco méně Paňdžáb s hospodářsky silnou majoritou sikhů, ale bez mezinárodní opory. Třetí celek s výrazným separatismem se vyvíjí rozmanitý indický severovýchod, chudý a přitom s rozmanitostí tzv. kmenových národů. [30]

Kašmír

Kašmír a Džámmú je svazovou zemí v nejsevernější části Indie. V tomto středobodu Asie se tyčí hřebeny Himalájí a Karákóramu. Stát je jedinečný tím, že se v něm střetl a prolul lid okrajových zón tří geokulturních sfér, hinduistické, muslimské a buddhistické. Již šesté desetiletí kříží zájmy světské Indie, islámského Pákistánu a komunistické Číny způsobem dalece vzdáleným porozumění a míru. [30]

Dnešní stav je vyústěním dějinného vývoje státu. Mezi původní hinduistické a buddhistické obyvatelstvo Kašmíru pronikl 13. – 14. století islám, který přijalo především etnikum Kašmířanů a nyní na území převažuje. Poslední maháradža dlouhou dobu zvažoval, zda podepsat smlouvu o připojení k Indii nebo Pákistánu. Jeho rozhodování bylo urychleno v roce 1947, kdy do země vpadli bojovníci horských kmenů z afgánského pomezí. maháradža v časové tísní podepsal smlouvu o připojení k Indii a ihned ji požádal o vojenskou pomoc. Z Pákistánu ale začali proudit dobrovolníci a hned na to i oddíly pravidelné armády, tímto se započaly boje nevyhlášené války. OSN dlouhou dobu hledala řešení konfliktu, než v roce 1949 zemi rozdělila, což platí dodnes. Demarkační linie se přeměnila na frontovou linii při příští válce v srpnu až září roku 1965 a následně v prosinci 1971. Mír v Kašmíru nepanuje dodnes, faktická hranice dějištěm nepravidelných přestřelek a střetů s pronikajícími ozbrojenci. [30]

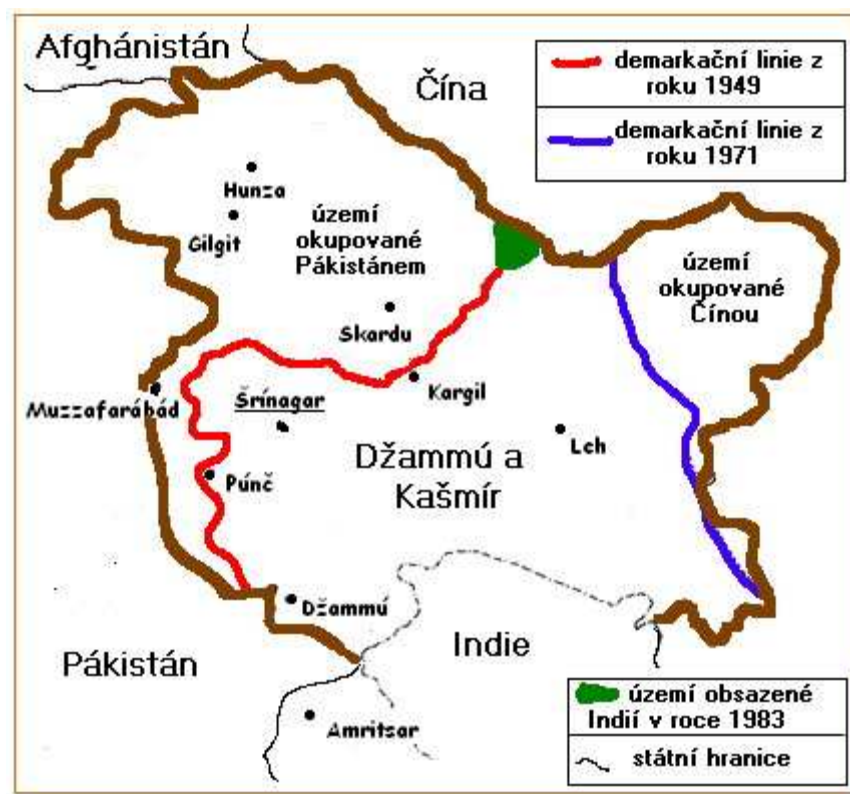
Otázka příslušnosti Kašmíru setrvává hlavním zdrojem indicko-pákistánského napětí. Indie se odvolává na dobrovolný a právoplatný podpis kašmírského vládce z roku 1947, Pákistán

se při svých požadavcích odkazuje na „přání lidu“. Během vývoje po roce 1947 je rozlehlá země rozdělena do tří částí. Správu nad nimi mají: Indie, Pákistán a Čína. [30]

Rozdělený Kašmír

Indií kontrolovaná část Kašmíru je největší a nejlidnatější. Oblast se vyznačuje heterogenní strukturou národnostní, jazykovou i náboženskou. Převažují Kašmířané, a nábožensky muslimové. Část spravovaná Pákistánem je severní a část západního Kašmíru. Pákistán neanektoval jím obsazené území, to znamená, že tvoří de facto federální teritorium pod pravomocí zvláštního ministerstva pákistánské úřední vlády. Pruh země na západu byl v říjnu 1947 vyhlášen tzv. Svobodným Kašmírem a od roku 1974 má vlastní parlament, prezidenta a premiérem vedou vládu, sama se označuje za islámskou republiku. Na osudu Kašmíru má podíl i Čínská lidová republika, která v letech 1949-1950 ovládla zbytek Sín-ťiangy a osvobodila Tibet. Později také rozšířila svou kontrolu na Ladákh. [30]

Pákistán se až příliš spoléhá na podporu Číny ve svých sporech s Indií. Pákistán se dohodl s Čínou o demarkaci dělící linie v Karákóramu. V březnu 1963 se Pákistán vzdal nároků na odlehlou oblast Raskam a baltistánskou dolinu Šaksgam. Tento pakistánsko-čínský kompromis Indie popírá. Ozbrojené střety mezi indickou armádou a militantními muslimy započaly v roce 1989. Jejich intenzita kolísá a střety přetrvávají dodnes, odhad jejich obětí se pohybuje kolem 44 000. Ve vypjatých obdobích se extrémisté ubírají k teroru, na který vládní síly reagují prostředky postihující civilisty obou náboženství. V této situaci jsou i pouhá setkání indických a pákistánských státníků pokrokem, ale prozatím bez výsledku. Jednání v roce 2004 v Dillí s kašmírskou koalicí Haríjat skončila souhlasem s přerušением všech podob násilí. Po této dohodě bylo obnoveno autobusové spojení mezi Šrínagarem a Muzaffararábem, ovšem po průjezdu autobusu odpálili v Patánu radikálové nálož, což oslabilo mírové ujednání. [30]

Obrázek 7. Oblast Kašmír [16]

Cesta k řešení

Oba státy se slibují vzájemnou spolupráci. Důvodem k této kooperaci jsou i pákistánské sociálně-ekonomické problémy, do kterých je přivedla válka proti terorismu. Pákistán se proto snaží přesvědčit představitele mnoha zemí k nárůstu obchodu a investic v Pákistánu. Příznivá situace, která se vyvinula mezi oběma státy díky jednání mezi Dillí a Islámábádem, byla narušena teroristickými útoky na Bombaj. Po vyšetřování bylo zjištěno, že za útoky stojí teroristická organizace Laškare tajjaba, která má působnost především v Kašmíru a bojuje proti indické nadvládě. Osoby spojené s touto organizací byly zadrženy, Indie ovšem situaci komplikuje tím, že chce po Pákistánu vydání teroristů. Pákistán vydání odmítá s tím, že teroristé byli zatčeni na jejich půdě a tam budou také souzeni. Dillí stupňuje po útocích tlak na Islámábád, ovšem šéf indické diplomacie říká, že k vypuknutí čtvrté války nedojde, jelikož demokracie nejde ruku v ruce s válkou. [5]

Mohlo by se zdát, že vyhlášení autonomie Kašmíru by bylo řešením vleklých sporů mezi těmito státy. Jelikož ale Pákistán a Indie vnímají situaci odlišně, je to velmi vzdálená a nereálná možnost řešení. Indie by chtěla akceptovat dnešní rozdělení Kašmíru jako neměnnou hranici. Pákistánu nebo aspoň velké části jeho populace se zase jedná o získání indické

části. Kompromis je zatím v nedohlednu, obě země ale slibují pokračování v rozhovorech o Kašmíru bez užití sil. [5]

Ve vztahu k okolnímu světu je důležité si uvědomit, jakou roli v těchto konfliktech hraje vlastnictví jaderných zbraní obou zemí. Totiž Indie i Pákistán se řadí k zemím, které nepodepsaly Smlouvu o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (CTBT) a také Smlouvu o nešíření jaderných zbraní (NPT). [5]

6 MEZINÁRODNÍ TERORISMUS

Do ohnisek napětí patří také terorismus, který nejde zcela geograficky definovat. Proti terorismu ale není imunní žádný stát nebo politický systém. Na boj s terorismem jsou ve světové ekonomice vynakládány značné finanční prostředky. Prakticky je sdílen názor administrativy USA, že v nynějším světě bude terorismus prozatím přetrvávat, jelikož relativně malými prostředky a taktickým pojetím může dosáhnout při ideálních podmínkách strategických výsledků a obrovských škod protivníka. Například bylo vypočteno, že při útoku 11. září 2001 teroristé vynaložili asi 500 000 tis. USD, ovšem škody přesahovaly bilion USD, na každý USD tak připadla škoda asi 2 mil. USD. [18]

Terorismus je živen hlavně politickými národními spory a konflikty. K řešení problémů terorismu jsou nutné násilné, represivní a zstrašovací metody, tak i metody nenásilné, pátrající po adekvátní odpovědi na situaci národních a sociálně ekonomických aspirací různých etnik a skupin obyvatelstva. Celkové problémy lidstva ať už sociální, humanitární nebo kulturní nelze v celé soustavě globálních problémů podceňovat. Zčásti jde o objektivní proces vycházející z velkého množství změn generovaných převážně zrychleným procesem vědeckotechnických inovací. Terorismus není druhem války, ale používá přesvědčování pomocí strachu. Do popředí se v něm dostaly takové jevy, jako ochota sebeobětování, snaha dosáhnout, co největšího ničivého účinku nebo transcendentní cíle útoku. Zvyšuje se také extrémní chápání zpravidla náboženské víry, naprosto černobílé vnímání světa a přesvědčení spojená s fanatismem. [18] Jen za minulý rok 2010 si teroristické útoky vyžádaly více než 2000 lidských životů a ještě několikanásobně vyšší počet zraněných. [24]

Podobně jako u ostatních globálních problémů světa je nutné v souvislosti s terorismem hledat jistá řešení, jak se s tímto globálním problémem vyrovnat a zastavit jeho šíření. K této snaze je nezbytné využívat nejen pasivní, ale i aktivní prostředky celého lidstva. [18]

6.1 Nejznámější teroristické organizace světa

6.1.1 Al-Fatáh

Hnutí za národní osvobození Palestiny se za řízení Jásira Arafata se v roce 1968 přičlenilo k Organizaci pro osvobození Palestiny. Izraelský vpád do Libanonu v roce 1982 vedl

k rozptýlení organizace do rozličných arabských zemí. Bývala vyzbrojována SSSR a jinými východoevropskými státy a prováděla teroristické akce v západní Evropě a Izraeli. Oba její vůdci, Abú Džihád a Abú Ijad, byli zabití v roce 1983. Situace se změnila ke konci 80. let 20. století, kdy se Arafat veřejně odmítl spojitost s terorismem, což poskytlo základy pro mírové řešení blízkovýchodního procesu, který probíhá dodnes. V roce 1993 Arafat podepsal Deklaraci principů mírového soužití s Izraelem, v níž odsoudil násilné zločiny a terorismus. Od této doby zastavil Al – Fatáh teroristickou činnost. [23]

6.1.2 Al-Kajda

Nejhledanější terorista Usáma bin Ládín založil v roce 1988 privátní teroristickou síť Al-Kajda jinak zvanou Základna, operující po celém světě a zaměřující se především na americké cíle.

Usáma se stáhl do Afghánistánu ovládaného Talibanem. Největším nepřítelem bin Ládina a jeho mužů se stalo USA, proti kterým rázněji zakročil již v Somálsku během operace OSN. Bin Mezi nejznámější operace Al-Kajdy patří první sebevražedný útok na World Trade Center v New Yorku v roce 1993 a 2001, bombové útoky na americká velvyslanectví v Tanzanii a Keni v roce 1998, útok proti lodi amerického vojenského námořnictva USS Cole v Jemenu v roce 2000, teroristické útoky z Madridu, Londýna a Egypta. [23]

Při vojenském zásahu proti Al-Kajdě se ukázala jako nejúčinnější kombinace leteckých úderů s akcemi speciálních sil. Al-Kajda zčásti se přesunula do Iráku, kde organizovala únosy cizinců a jejich popravy před kamerou. Okolo 18 000 členů Al-Kajdy se reorganizovalo do malých buněk a Al-Kajda se stala virtuální teroristickou skupinou operující po celém světě. Menší buňky organizace nemusí dostávat příkazy z hlavního centra, pracují samostatně a o to jsou nebezpečnější. Odhaduje se, že Al-Kajda působí v 90 zemích světa, útok lze tedy čekat kdekoliv. Al-Kajda se stala podzemním ozbrojeným hnutím, ideálem pro další teroristické skupiny i jednotlivce. [23] I když proti takovéto struktuře jde jen těžce účinně bojovat vojenskými prostředky, dostala Al-Kajda tvrdou ránu. Dne 2. května 2011 byl Usáma bin Ládín zabit americkým komandem v Pákistánu.

6.1.3 OPP (Organizace pro osvobození Palestiny)

Palestinská politická organizace vznikla v roce 1964 z iniciativy Egypta a měla sjednotit rozmanité skupiny palestinských Arabů, které bojovaly proti existenci Izraele na území

Palestiny. Sdružuje asi devět politických a vojenských skupin, z nichž největší a nejvlivnější je již zmiňovaný Al-Fatáh. [23]

Program OOP se prosazoval o vytvoření demokratického a sekulárního palestinského státu a za úplné zničení Izraele. Po Šestidenní válce s Izraelem v roce 1967 se hlavní silou OOP stal Al-Fatáh a jeho předák Jásir Arafat, který nakonec stal předsedou výkonného výboru OOP. Organizace pro osvobození Palestiny velice důrazně vystupovala proti izraelsko-egyptské mírové dohodě z Camp Davidu, jelikož v tomto dokumentu nebyla zahrnuta. Postupně však OOP začala přijímat ideu mírového řešení stavu na Blízkém východě a 13. září 1993 ve Washingtonu byla podepsána Deklaraci principů mírového soužití mezi Izraelci a Palestinci. Od okamžiku podepsání Deklarace nejsou žádné informace o tom, že by OOP organizovala další teroristické akce. [23]

6.1.4 Organizace Abú Nidal

Mezinárodní teroristická organizace vedená Abú Nidalem byla založena v roce 1974 odloučením od Organizace pro osvobození Palestiny. A právě OOP později odsoudila Abú Nidala k trestu smrti za terorismus. Zrealizovala útoky ve 20 zemích, útoků bylo více než 90, v nichž má na svědomí téměř 1000 lidí. Má za cíl především Izrael, USA a umírněné Palestince z OOP. Ozbrojená organizace stojí i za mj. útoky na letiště v Římě a Vídni v prosinci 1985 či únos letadla společnosti PanAm, let 73 v září 1986. [23]

6.1.5 Hizballáh

Radikální šíitská skupina Hizballáh je největší vnější hrozbou pro Izrael. Ovšem ani ten není zcela jednotný, a navíc chová nenávisť k Hamásu i islámskému džihádu, svým zdánlivým spojencům. V těchto skupinách totiž převažují sunnité, s nimiž nejsou šíité Hizballáhu až tak ochotni kooperovat. [23]

Hizballáh byl založen v roce 1982 jako skupina vykonávající teror, a zvláště únosy rukojmí, ale dnes je v Libanonu mocnou stranou. Jeho motivy jsou podobné jako u všech fundamentalistických hnutí, tedy Blízký východ patří muslimům, příslušníci jakéhokoliv jiného náboženství zde nemají co dělat. [23]

Hizballáh publikoval své ideologie, v nichž prohlašuje, že řešením problémů Libanonu je uzákonění islámského státu, protože prý jedině tato forma vlády může zaručit rovnost a spravedlnost pro všechny obyvatele. Svůj cíl spatřuje také v boji proti západnímu imperia-

lismu a jeho vymýcení z Libanonu. Jako základní bod je vnímán konflikt s Izraelem. Organizace předesílá, že k uskutečnění svých cílů bude užívat i násilí a teroru. [23]

6.1.6 Hamas

Největší vnitřní hrozbu pro Izrael představuje teror Hamasu-Hnutí islámského odporu, vzniklého v roce 1987 jako protipól Al-Fatáhu. Palestinské území je zařazeno do náboženských území, které byly svěřeny muslimské obci Bohem, proto je nelze vydat nepříteli. Velice citlivou záležitostí je otázka izraelské okupace východní muslimské části Jeruzaléma, kde se nacházejí nejposvátnější místa islámu po Mekce a Medině. [23]

Existují určité náznaky, že stoupenci Hamasu žijící v Izraeli přestali být komplexní. V Gaze akceptuje část hnutí právo židovského státu na existenci. Tito lidé už nepovažují teror a násilí za jediný prostředek komunikace s Izraelem. Z Gazy se začínají ozývat hlasy, že Hamas by mohl být vhodným partnerem pro Izrael, jelikož mu i členové Organizace pro osvobození Palestiny začínají důvěřovat. [23]

Organizační strukturu Hamasu představuje politická a vojenská část. Vojenská část se pak dále dělí do tří skupin. První je výzvědná skupina, která shromažďuje informace o Palestincích podezřelých z kolaborace s Izraelem. Druhou je ozbrojená složka stíhající ty, jež se provinily proti islámu. Poslední z nich je poskládaná z několika na sobě nezávislých buněk, ta má na svědomí většinu teroristických útoků. I když většina akcí probíhá na okupovaných územích, v Izraeli a Jordánsku, představuje Hamás nebezpečí pro celý svět. [23]

6.1.7 Džamá'a Islamíja

Egyptská islámská extremistická skupina, která je aktivní od konce 70. let 20. století. Zdá se jako chabě organizovaná, bez jednotného a skutečně identifikovatelného velení. Jedním z domnělých velitelů by měl být Mustafa Hamza. Duchovním vůdcem a zakladatelem je egyptský fundamentalista šejk Omar Abdall Rahmán, který je v USA odsouzen na doživotí za podíl na útoku na budovu World Trade Center v New Yorku v roce 1993. Cílem organizace je svržení egyptské vlády a zavedení islámského státu. [23]

Oběťmi útoků byli v průběhu 90. let 20. století především křesťanští obyvatelé Egypta a západní turisté. Brutalita teroristické akce, kterou Džamá'a Islamíja provedla v listopadu 1997 před chrámem královny Hatšepsut v jihoegyptském Luxoru, šokovala celý svět. Svůj útok oficiálně zdůvodnila úsilím o propuštění šejka Omara Abdalla Rahmána, ale záměr byl jediný: vyvolat paniku a zasáhnout egyptský režim na nejcitlivějším místě, ochromit

cestovní ruch, tedy základnu celého hospodářství. Džamá's Islamíja je napojena na nejznámější teroristickou organizaci Al-Kajda. Operuje hlavně v Indonésii, Malajsii, na Filipínách, v Singapuru a Thajsku. [23]

6.1.8 Al-Džihád

Je další egyptskou islámskou extremistickou skupinou aktivní od konce 70. let 20. stol. Nejspíš je rozdělena minimálně na dvě separátní frakce. První představuje autentický Džihád. Druhou je skupina pojmenovaná Tala'í al-Fath. Cílem obou frakcí je svržení egyptské vlády a uznání islámského státu. Al-Džihád je na vyšší technické úrovni, především pokud se jedná o sofistikované nálože umístěné v automobilech. Operuje z velké části v Káhiře, ale i v Pákistánu, Afghánistánu a Súdánu. [23]

6.1.9 GIA

Jde o islámskou extremistickou skupinu snažící se o svržení stoleté alžírské vlády a její nahrazení islámským státem. Své násilné aktivity GIA zahájila počátkem roku 1992, po anulovaném volebním vítězství Fronty islámské spásy a sesazení prezidenta Bendžedída. FIS byla zakázána a její představitelé byli uvězněni nebo odešli do ilegality. Tím byla započata občanská válka mezi „božími bojovníky“ a armádou. [23]

GIA vede dva druhy války, což odkazuje na dvojí druh zázemí. Za prvé to jsou útoky z hor navazující na islámské partyzánské hnutí z časů bojů o nezávislost. Cíle tvoří armádní jednotky a symboly státní moci, ale i venkovské obyvatelstvo či cizinci, kteří jsou bráni jako vládní spojenci. V druhém případě se jedná o atentáty ve velkých městech, hlavně Alžíru, kde jí poskytuje ideální základnu hustě osídlená periferie, odkud se také rekrutuje nejvíce stoupenců GIA. Dle organizace je nutné vymýtit frankofonně smýšlející inteligenci země, čímž se objasňují oběti v řadách profesorů, spisovatelů, lékařů či novinářů. Jedná se o jednu z nejkrvavějších teroristických organizací. [23]

6.1.10 Skupina Abú Sajafa

Jedná se o islámskou extremistickou skupinu operující v jižní části Filipín, mezi jejíž aktivity spadají bombové útoky, atentáty a únosy. Důvodem je získání výkupného, vydírání obchodních společností a podnikatelů za účelem propagace íránského způsobu vlády ve státě Mindanao, ostrově na jihu Filipín, který je hustě osídlen muslimy. Organizace Abú Sajafa má okolo 300 členů, převládají mladí muslimové, z nichž většina studovala nebo

pracovala v některém ze států Perského zálivu, kde byli zahrnuti do islámského radikalismu. [23]

6.1.11 LTTE

Jedná se o nejsilnější tamilskou skupinu založenou na Srí Lance v roce 1976. Za cíl má vytvoření nezávislého tamilského státu, k čemuž užívá převážně partyzánskou taktiku, dětské vojáky a teroristické metody. Organizace často používá politické vraždy jako jednu z klíčových metod boje. Základním zdrojem podpory, a to nejen materiální, ale i propagandistické, jsou četné tamilské komunity, které žijí v zahraničí, zejména v USA, Evropě a Asii. [23]

6.1.12 IRA

Tato teroristická organizace prosazuje spojení rozděleného Irsku. Ve 20. letech 20. století vedla IRA v Irsku občanskou válku a byla zákonem zakázána. Druhem jejího boje jsou teroristické útoky na politické představitele, ozbrojené příslušníky britské armády v Severním Irsku i bombové útoky proti vytyčeným cílům v celé Anglii. Samotná IRA v roce 2005 vyhlásila konec své vojenské činnosti a složila zbraně. [23]

6.1.13 ETA

Teroristická skupina, která má za cíl vytvoření podmínek pro vznik nezávislého baskického státu. Útoky ETA byly mířeny proti španělským a francouzským vládním institucím. V říjnu 2010 separatistická organizace ETA ohlásila zastavení ozbrojených útoků. Tři měsíce na to, přesně 10. ledna 2011 vyhlásila trvalé a všeobecné příměří. [23]

6.1.14 Sendero Luminoso

Už od 60. let 20. století působí na území Peru s cílem svrhnout státní moc a zavést komunistický režim. Povstalci jsou známí neuvěřitelně krutými způsoby zabíjení. Mají na svědomí desítky tisíc zavražděných či zmizelých lidí. [23]

6.1.15 Čečenští separatisté

Tato teroristická skupina operuje na území celého Ruska od roku 1990 a má za cíl nezávislost Čečenska na Ruské federaci. Jejím vůdcem byl Aslan Maskhadov, bývalý prezident. Dnes je vedena Aslanbekem Vadalovem. [23]

7 ANALÝZA KONGO

Základní informace

Oficiální název země: Konžská demokratická republika

Rozloha země: 2 345 410 km², ve statistikách je Kongo třetí největší země Afriky. Kongo se územně dělí na 11 provincií.

Sousední státy: Angola a její enkláva Cabinda, Burundi, Středoafriická republika, Konžská republika, Rwanda, Súdán, Tanzanie, Uganda a Zambie.

Počet obyvatel: 70,9 mil. (údaj rok 2010)

Národnostní složení: V zemi existuje okolo 350 etnik. Mezi významná etnika se řadí: Lubové, Lundové, Mongo (Tetela, Nkonda, Ntomba), Zandové.

Regiony osídlení země:

- Jižní savany vedoucí od Atlantiku po provincii Katanga.
- Východ mezi deštným pralesem a Velkou příkopovou propadlinou.
- Severní savany
- Území deštného pralesa

Náboženské složení: Převažujícím náboženstvím je římsko-katolické a také řada protestantských církví. Význačné jsou afro-křesťanské autochtoní církve, z nichž hlavní jsou kimbangisté. Na východě země jsou nápadněji zastoupeni i muslimové.

Úřední jazyk: francouzština

Statut národních jazyků mají:

- Svahilština
- Lingala
- Konžština
- Lubština

Peněžní jednotka: konžský frank

- Na cca 70% transakcí je používán americký dolar
- Na cca 30% transakcí je používáno euro

Nerostné bohatství: zlato, diamanty, plyn, měď, ropa, zinek, coltan, dřevo. (žádná z těchto komodit ovšem není připisována ve statistikách samotné Konžské demokratické republice). [7]

Historie a vznik

Konžský stát vznikl v roce 1885 na Berlínské konferenci, která Afriku rozdělila na několik administrativních celků. Správu státu získal Belgický král, který skrze jeho sdružení spravoval de facto toto území. V roce 1908 začaly mnohé země ze západu vyčítat belgickému králi hrubé porušování lidských práv. Proto nastala změna a z rukou krále přešlo Kongo do majetku belgického království. Belgičané ovšem spravovali Kongo ve smyslu vytěžování jeho nerostného bohatství, a absolutně opomíjeli nutnost udržovat fungující společenské struktury. Toto bezohledné chování kolonizátorů Konga vedlo k povstání a v roce 1960 vyvrcholilo uznáním samostatnosti Konga. [41]

Obrázek 8. Africký kontinent, vyznačeno Kongo [11]

Počátek konfliktů

Problém Konga je komplexní, jedná se o více konfliktů. V Kongu je velká politická nestabilita. Od ní se odvíjí dané konflikty, které v Kongu probíhají. Tato nerovnováha začala na počátku 90. let, kdy v Evropě Sovětský svaz zahájil skupinu ekonomických reformních kroků tzv. perestrojkou. Její následný nezdar vedl k rozpadu státu, a pádu všech komunistických režimů v Evropě. Rozvratem tohoto režimu, ztratily africké země podporu od Sovětského svazu. Ukončení podpory Afrických diktátorských režimů ohlásilo i USA a celý Západní

svět. Podporovány byly pouze ty země, které se demokratizovaly, a státy vedené diktátory byly pod tlakem, aby vůdce sesadily. Touto komplikovanou situací započaly vážné problémy v mnoha afrických zemích, např. v Kongu, Rwandě apod. [41]

Místo toho aby se vyvinula občanská hnutí vůči politickému stavu země, začaly se tvořit skupiny vedené členy politické scény, které se chtěly dostat k moci prostřednictvím povstání. Tyto skupiny lidí se začaly ozbrojovat, hlavně za podpory Západu, který jim zbraně dodával. Účelem počínání ozbrojenců bylo samostatné svržnutí diktátora. Takovéto jednání se aplikovalo v mnoha zemích Afriky. [41]

V případě Konga v letech 1990- 1995 nestabilita neznamena občanskou válku, o povstalcích ještě nebylo známo. Konflikt Konga byl podnícen situací ve Rwandě. I tam probíhaly snahy o svržení diktátora a hutuského prezidenta Rwandy Habyarimana. Ten byl v roce 1995 zabit tutsijskými povstanci vedenými panem Kageme (současný rwandský prezident). Tato událost vyvolala okamžitou násilnou reakci ze strany hutu, především od ozbrojených milic Interhamwe , kteří během pár dnů zmasakrovali několik set tutsiu a to za přítomnosti mírové síly OSN. Vojenské jednotky OSN do tohoto dění nezasahovaly, stejně jako milice a vojenské jednotky TULIU, kteří byli de facto u moci. Masakr tak dosáhl nezměrného rozsahu. Ihned po vraždění francouzská vláda, která se bála pomsty ze strany Tuliu (byli u moci) požádala Kongo, aby zpřístupnilo své hranice pro příslušníky kmene Hutu. Francouzská vojenská záchrana operace se jmenovala Turquoise a vpustila do Konga přes milión Hutu. [41]

Přítomnost genocidní milice na východě Konga poskytovala Rwandě důvod pro její nekončící vojenské útoky do Konga a podporu ozbrojených skupin, které na Kongo neustále útočily od východu. Toto dění je původ válečných konfliktů v Kongu. Většina těchto konfliktů jsou útoky Rwandských jednotek, nebo útoky ozbrojených skupin, které jsou Rwandou podporovány. [41]

Oficiální důvod pro zahájení útoku na Kongo bylo to, že genocidní milice hutu (interhamwe) by mohla z Konga organizovat útoky na Rwandu, jelikož se nachází v zemi, která s nimi sousedí. Neoficiální důvod byla však pomsta Tutsi příslušníkům kmenu Hutu. Druhý důvod k útoku je skutečnost, že východní část Konga je socio-ekonomicky výhodná pro Rwandu a ta jej chtěla mít pod „kontrolou“. Další neoficiálním důvodem bylo to, že v Kongu byl stále diktátor, kterého bylo potřeba svrhnout. [41]

Způsob útoku a první „válka“

Dané problémy by se daly řešit diplomatickou cestou, ovšem k takovému způsobu řešení nedošlo. Rwanda musela nalézt zastřešovatele, který převezme zodpovědnost za danou akci. Tímto zástupce byl Laurent - Desiré Kabila, který je původem z Konga. Byl vybrán kvůli tomu, že byl následovníkem Lumumby, což byl první Konžský vůdce, který bojoval za nezávislost Konga. Také se zasloužil tím, že po celou dobu diktatury Mobuta (dlouholetý diktátor v Kongu) se mu vzpíral a pokoušel se změnit politickou situaci. Kabila se to-muto zaprodal kvůli moci v zemi, po které toužil a Tutsiům šlo primárně o pomstu a socio-ekonomické záležitosti. Kabila a Tutsiové založili tzv. AFDL (tj. Alliance des Forces Democratiques pour la Liberation du Congo), ozbrojená skupina, která byla vydávána za konžskou odbojovou skupinu, iniciátor byl především Kabila. Ozbrojená skupina, která byla vydávána jako Konžská odbojová skupina a začala válčit v listopadu 1996, tento útok vedl až ke svržení diktátora v květnu 1997. Jedná se o agresí ze strany Rwandy. [41]

Druhá válka v Kongu

V roce 1998, jen rok poté co se Kabila stal prezidentem Konga, započala druhá válka, opět od východu země (od provincie Kivu, což je sousední provincie s Rwandou). Útoky byly opět plánovány Rwandou a ozbrojené skupiny (tentokrát RCD: Rassemblement des Congolais pour la Democratie), která byly založeny s její podporou. Tato druhá válka byla způsobena dle Rwandy a spojence Kabily, nerespektování dohody, kterou uzavřel Kabila s Tutsii z Rwandy, dohoda podepsána ve vesnici Lemera, nedodržel jí Kabila. Podle Kabily nebyla žádná dohoda podepsána ale byly na něj nátlaky, aby Rwanda mohla nakládat s nerostným bohatstvím Konga a také pro ni byla uvolněna provincie Kivu. Z mezinárodního pohledu představoval Kabila nebezpečí jako vůdce, na to aby vedl tak geostrategickou zemi jako je Kongo. Například jedno z prvních rozhodnutí Kabily bylo to, že předá velkou firmu na těžbu nerostů v provincii Katanga do rukou Zimbabwe místo Belgie. Také upřednostňoval spolupráci s jižními zeměmi než s tradičními partnery, jako jsou Belgie, Francie, USA. [41]

Tentokrát vypukla druhá válka, ale byla mnohem komplexnější než válka první. Komplexnost spočívala v počtu protagonistů této války:

1. Agresivní země: Rwanda, Uganda, Burundi.
2. Země, které přišly podpořit Kabilu: Angola (která je vojensky nejmocnější), Zimbabwe, Nimibie a Čad.

3. Místní politikové Konga z opozice, kteří museli maskovat opět mezinárodní útok na Kongo, aby to vypadalo jako občanská válka.

Druhá válka začala v srpnu 1998 a trvala oficiálně do roku 2003, kdy byl veden mezikonžský dialog, podle kterého měly být interní problémy Konga ukončeny. Skutečně tato válka trvá dodnes. [41]

Země přistupující do války:

Rwanda setrvala v Kongu ze stejných důvodů. Jelikož AFDL se rozpadla, pomocí Rwandy byly založeny jiné ozbrojené skupiny, které získaly podporu přímo od Rwandy. Tyto ozbrojené skupiny byly: RCD (Rassemblement des Congolais pour la Démocratie), SADC (Southern Africa Development Community) a jiné. [41]

Uganda se vložila do války převážně z ekonomických důvodů. Důvody (těžba ropy na jezeře Albert, těžení dřeva a zlata v orientální provincii). Uganda podporovala hlavně ozbrojené skupiny MLC (Mouvement de la Liberation du Congo) [41]

Angola, Zimbabwe, Namibie a Čad se pustili do války na základě mezivládní dohody a vojenské dohody s Kongem. [41]

Od roku 1998-2003 Rwanda a Uganda s podporou ozbrojených uskupení zkontrolovali přibližně polovinu území (celou východní část Konga). De facto Uganda, Rwanda a jejich ozbrojená seskupení vládly, kontrovali a ilegálně hospodařili na tomto území. Prodávali bohatství ostatním zemím nebo zahraničním firmám, které se do tohoto zapletly. OSN zmapovala celkovou ekonomickou situaci hlavně na východu Konga a vydala zprávu o ekonomické zločinnosti, která byla způsobena danými státy a zapojenými zahraničními firmami. OSN usvědčila přes 85 firem z Evropy, Severní Ameriky a Asie (s Coltanem hospodařili: Nokia, IBM, DELL, Ericsson a mnoho dalších). Jedná se o ztráty v miliardách dolarů. [41]

Následky konfliktů

- Ekonomické zločiny
- Demografický dopady
- Geografické odcizování

Hned po první válce, kdy byl Tutsii spáchán první masakr příslušníků kmene, v táboře Tingi-Tingi ve městě Bandaka odhad zabitých Hutů dosahuje 100 000 obětí. OSN vyšetřo-

vala tento krvavý zločin, toto šetření přineslo sice jistá doporučení, ale ty stále nebyly aplikovány. Masakry se udály na několika dalších místech, např.: v Makobola. Kvůli těmto děsivým událostem musela OSN poslat její ozbrojené síly na východ země. Operace OSN v Kongu, je vůbec nejdražší vojenská operace, stojí přes miliardu dolarů ročně. Operuje s počtem okolo 17 000 vojáků, ale i přes působení OSN masakry, zabíjení a porušování lidských práv (znásilňování žen, odvádění dětí na vojnu, atd.) stále pokračuje. Dle odhadů jde o 4-6 milionů obětí války. OSN vydala další zprávu, v roce 2010, ve které mluví o genocidě v Kongu. [41]

8 ANALÝZA KOREA

8.1 Jižní Korea

Oficiální název státu: Korejská republika

Rozloha země: 99 313 km²

Počet obyvatel: 48,3 mil.

Národnostní složení: Korejci, Číňané cca 30 tis.

Regiony země: Korejská republika se dělí na 9 provincií

Náboženské složení: buddhisté, křesťané

Úřední jazyk: korejština

Peněžní jednotka: korejský won [9]

8.2 Severní Korea

Oficiální název státu: Korejská lidově demokratická republika

Rozloha země: 120 538 km²

Počet obyvatel: 24,19 mil..

Národnostní složení: Složení v této zemi je prakticky homogenní. Kromě majoritních Korejců, jsou na území minority Číňanů a etnických Japonců.

Regiony země: stát se dělí na devět provincií

Náboženské složení: Následkem společensko-politických podmínek je země výrazně ateistická, jen okrajově se vyskytují v zemi buddhistické a konfuciánské tradice, minimální komunita křesťanů.

Úřední jazyk: korejština

Peněžní jednotka: severokorejský won [8]

Historie vývoje

Korea se vyvíjela za působení čínské civilizace a její obyvatelé odsud přejali buddhismus, konfucianství a množství prvků z kultury. V historii se potýkala s útoky Mongolů, Japonců a Mandžůů, míra jejich závislosti v čínské mocenské sféře byla kolísavá. Poslední dynastie I držela v izolaci vůči zahraničí až do roku 1876. Tuto separaci narušilo až Japonsko, které se po vítězství nad Ruskem Koreje zmocnilo. Japonsko bralo svou kořist jako kolonii a tak osobitost Korejců ubýjela do detailů, tento fakt zatěžuje japonsko-korejské vztahy dodnes. V létě 1945 obsadili poloostrov Spojenci, sever zabrali Sověti a jih vojska USA, tímto začal rozdílný vývoj vedoucí k oddělení Koreje v roce 1948. Oba státy rozpolcené země se prohlašovaly za reprezentanta celého národa a napětí se vystupňovalo v Korejské válce v letech 1950-1953. Sever se formoval dle socialistického modelu s výraznými znaky diktatury Kim Ir-sena, naproti tomu jih se do jisté míry inspiroval Japonskem. [30]

Jihokorejský stát se ve spojení s oslabováním bipolarity světa pomalu demokratizoval v roce 1987, a dostalo se mu vyššího uznání a společně s KLDR byl v roce 1991 přijat do OSN. Severokorejská část se ovšem do izolace a hospodářských problémů stále více propadala, hlavně po rozpadu sovětského bloku. Paradoxně živelné pohromy doprovázené hladem přispěly k určité míře otevřenosti vůči světu a přijmutí pomoci. [30]

KLDR

KLDR je mezi státy jedinečná v tom, že se od světa odřízla z vlastní vůle. Okolní dění na světě se podává pouze zkresleným a hodícím se způsobem. Stav v Severní Koreji je absurdní, vládnoucí režim problémy oficiálně nemá, nepřipouští je a jejich řešení absolutně nezvládá. Neinformují o materiální pomoci z Jihu ale jejich potraviny, naftu a buldozery přijímají. Výjimkou se stal výbuch vlaků na stanici Jongčchonu v dubnu 2004, kdy byl nejen oznámen ale byla i přijata pomoc od jižního souseda. Takovéto stanovisko pramení z teorie ču-čche, což je systém spoléhání pouze na vlastní síly. Návrh soběstačné země se silnou armádou definoval Kim Ir-sen v prosinci 1955 a dotýká se všech sfér života. Zdůvodňuje oddělenost země a ospravedlňuje dohled nad osobním životem obyvatel, vysvětluje také nesmírné výdaje na ozbrojené síly. Absurdnost se projevuje také v tom, že prakticky třetina populace je závislá na potravinové pomoci ze zahraničí. Zdroje uvádějí, že Jižní Korea poskytla svému sousedovi pomoc ve výši kolem 1.3 mld. dolarů. Soul projevuje aktivní zájem o dění v KLDR, ovšem prohání mírových jednání, posunul na začátek výbuch zkušební severokorejské pumy. [30]

Podoba KLDK

Severní Korea, která vzešla z rozdělení Koreji v roce 1948, je lidově demokratickou republikou. V roce 1972 přijala ústavu pojednávající o socialistickém státu ve stadiu diktatury proletariátu. V této zemi občané neplatí daně, mají však jiný závazek a to, projevovat ducha kolektivismu, poctivě pracovat, sloužit zájmům obrany vlasti. Teprve dodatek ústavy z roku 1997 dovoluje větší objem soukromého vlastnictví. Země, kde vládne tvrdý totalitní režim, je již na první pohled odlišná. Cizinci se mohou pohybovat pouze s přidělenými průvodci a až na hlavní město je možnost cestování velice omezena. Lidé se chovají ukázněně a nechtějí s cizinci komunikovat, všude kolem panuje dokonalá čistota a široké dopravní tepny jsou téměř bez automobilového provozu. V Pchjongjangu je postaveno metro, jezdí zde autobusy a tramvaje české výroby, ovšem potravin se stále nedostává dostatek. Působí zde dojem proorganizačního tábora ověšeného spoustou podobizen vůdců, osobností obou Kimů jsou zde uctívány s nezměrnou náruživostí až fanatismem. [30]

Obrázek 9. Severní a Jižní Korea [1]

Hospodářská situace KLTR

K popsání severokorejského stavu hospodářství chybí ověřené údaje. Výsledky hospodaření se převážně utajují nebo zkreslují. KLTR se dá charakterizovat jako zaostávající průmyslově-zemědělská země s direktivně řízenou ekonomikou. Absolutní přednost mají zájmy masivních ozbrojených sil, nikoliv potřeby a hlas lidu. Myšlenka spoléhání na vlastní síly vedla k podpoře zcela neefektivních odvětví. Většina zboží primární potřeby se vyrábí doma, a tak je zboží málo a není pro každého. Na sklizni se sníženou produkcí podepsaly přírodní katastrofy a následkem hladovění uprchla část venkovanů do Číny. [30]

Stát neopustil ani od projektů jako raket středního doletu nebo telekomunikační družice. Odhaduje se, že na vojenské účely se vynaloží přibližně čtvrtina vytvářeného HDP. Od roku 2002 KLTR do jisté míry experimentuje s kapitalismem a částečným otvíráním světa. Na pobřeží a v Sinidžu na hranici s Čínou byly vytyčeny hospodářské pásma se zvláštním režimem a přispění zahraničního kapitálu. Kolem silnic se objevují reklamní tabule firem a započaly venkovské trhy. Na druhou stranu v červnu 2004 byly opět zakázány mobilní telefony. Dle jihokorejských studií se zvyšuje HDP Severu o 1-3% ročně, zvyšuje se také obrat zahraničního obchodu převážně s Čínou a Korejskou republikou. [30]

Korejská republika

Korejská republika se řadí mezi rozvinuté země. Je položena v průsečíku zájmů Japonska a Číny, na pevnině ji od světa odděluje a ohrožuje KLTR. I přesto, že nemá nerostné bohatství ani dostatek půdy zařadila se mezi „Asijské tygry“. USA a celkově Západ vůbec pomohli startu ekonomiky, válkou zdevastované Korejské republiky. USA například povolilo asi 3800 komoditám bezcelní přístup na svůj trh, tato úleva trvala až do roku 1988. Japonsko zaplatilo za válečné hrůzy a problémy odškodnění ve výši 300 mil. dolarů. [30]

Hospodářská situace Korejské republiky

Prvním tahounem rozvoje byl textilní a obuvnický průmysl, poté následovala etapa stavebnictví, loďařství a těžkého průmyslu nakonec se výroba soustředila k technologické produkci. Reálný HDP vzrostl až o 10% ročně, inflace se pohybuje v přijatelných mezích. Průmyslu nyní vévodí produkce standardizovaného zboží s velkým podílem lidské práce určeného k exportu na zahraniční trh, hlavně na čínský, americký a japonský. Jižní Koreu zviditelňují značky jako Kia, Hyundai, Samsung nebo Daewoo. [30]

Vnitřní situace

Tradice postavená na etických hodnotách konfucianismu se střetává se západním stylem života posílenou rostoucí kupní silou obyvatelstva. Na jedné straně se objevuje internetová generace, více konzumující, cestující a cíleně si užívající, na protilehlém břehu setrvávají starší vyznavači hodnot opřených o zažitou hierarchii vztahů ve společnosti. Nejedná se o střet kultur, ale o proces začleňování do okruhu evropsko-amerického chápání světa. [30]

Hrozba a podpora konfliktu

Severní Korea je bezpochyby nejmilitarizovanější stát na světě. Její ozbrojené síly čítají asi 1,08 mil. vojáků, což z ní činí patou největší armádu světa. Převládají pozemní síly vybavené nespočtem tanků, ovšem existuje i moderní letectvo a na stovky plavidel včetně ponorek. KLRD vlastní také chemické a biologické zbraně, v případě útoku na Jih lze předpokládat použití jaderných zbraní z obou stran. Ozbrojené síly Severu jsou stále v pohotovosti a izolace a výlučnost režimu, dělá z války pro obyvatele zcela přirozenou věc. [30]

Strategickým a politickým cílem možné konfrontace je sloučení poloostrova vojenskou silou. Obrana Korejské republiky je založena na vlastní armádě s důrazem na spojení s USA. Jih nemá kvalifikovanou ne však početní převahu. Na Korejském poloostrově panuje sice stav příměří, ovšem s účastníky ozbrojenými až po zuby. Tato oblast je jistě vedle Blízkého východu a Středního východu nejnebezpečnějším místem pro vznik skutečně obrovské války, která by měla drtivý dopad na obyvatelstvo a do konfliktu by zatáhla i USA, Čínu a Japonsko. [30]

Mezi korejskými zeměmi vznikla nejstřeženější a skoro neprůchodná hranice, vine se terénem mezi Žlutým a Japonským mořem v délce 248 km. Vedle ní se line 4 km široká demilitarizovaná zóna, je zcela vylištěná a ekology ceněná jako oblast nenarušeného přírodního prostředí. Do hloubky skoro 30 km se soustřeďují ozbrojené síly protistran v nevídaném počtu i hustotě. Na zadrátovaném území jsou uloženy asi tři mil. min jako součást obrany Jižní části. Toto je i důvodem proč USA nechtějí přistoupit na dohodu o jejich odstranění. Demarkační čáru lze překročit pouze v Pchanmundžomu, což je lokalita tzv. bezpečnostní zóny, zde se konala jednání o zastavení bojů. [30]

Důvody napětí

Hlavním problémem korejského ohniska napětí jsou jaderné ambice KLDR. Vznikla centra obohacování těžného uranu, produkce a zpracování jaderného paliva i dva lehkovodní a dva grafitové reaktory. Americká CIA odhadovala, že z daného materiálu by mohly být vyrobeny jedna až dvě jaderné bomby. I přes ujednání o zastavení výroby jaderných zbraní, v roce 2002 bylo zjištěno, že Severní Korea ve výrobě pokračuje. Po odpálení zkušební jaderné nálože v roce 2006, OSN uvalila na KLDR sankce. V každém případě se Severní Korea stala devátou jadernou mocností. [30]

9 STANOVISKO K PROBLEMATICE

Řešení problémů, které je podávané z vnějšího světa, nebude nikdy zcela vhodné pro hlavní aktéry konfliktů. Jedná se o neschopnost vnějších „pomocníků“, vžít se do celkové situace účastníků a pochopit jejich kroky a motivy. Je samozřejmé, že udržení celkového míru na světě je prioritou pro celou lidskou společnost. Jak ovšem dosáhnout toho, aby celá populace mohla žít bez hladovění, zotročování, týrání a vraždění? Když se nad tímto zamýšlím, říkám si, že slova mír nebo blahobyt mají dvě strany mince.

V případě Belgie se o jedno území dělí dva odlišně smýšlející tábory. Vyskytují se zde různé dějiny, rozdílné kultury a také rozdílné vize do budoucnosti. Vlivem krizí a také globalizací dochází k tomu, že belgický kompromis už nefunguje. Přestože je Belgie takto zevnitř „rozbíjená“ je to stát s vyspělým průmyslem, intenzivním zemědělstvím a rozvinutým cestovním ruchem. V zemi se tedy jedná hlavně o územní konflikt dvou více méně silově rovnovážných národů, kdy cestou k řešení jsou převážně politická jednání. Na rozdíl od Španělska či Severního Irsku, kdy proti sobě stojí minorita a majorita s rozdílnými typy „zbraní“ a odhodláním prosadit svou ideu i krvavou cestou. Jedná se o teroristické organizace, které v této době sice vyhlásily klid zbraním, ale další vývoj situace není předvídatelný. Pokud se podíváme zpět, v těchto konfliktech ozbrojené skupiny ETA, IRA a další ozbrojené skupiny, napáchaly spoustu nepravostí vůči obyvatelstvu, které se do problému s uznáním požadavků skupin ani nezapojovalo. Hrozbou státům, kde se prosazují separatistické skupiny je proto individualita a nenadálálost útoků, které jsou zákeřné a fatální pro celé obyvatelstvo země. Problém bývalé Jugoslávie spočíval pouze v touze po samostatných státech a celkovém oddělení. Všem zemím bývalé Jugoslávie se toto vyplnilo a osamostatnily se. Ovšem oblast v Srbsku zvaná Kosovo o uznání autonomie pořád usiluje. Určitou částí státu světa bylo Kosovo uznáno za autonomní stát, ovšem jisté země si toto „odštěpení“ nepřejí.

Podobnou situaci zažívá i Čečensko, které se chce oddělit od Ruska. Přitěžuje mu fakt, že jisté separatistické organizace používají jeho hlas lidu jako omluvu za své ozbrojené aktivity. Právě Rusko je jednou ze zemí, která si nepřeje udělení autonomie pro Kosovo, jelikož by následně musela povolit osamostatnění „svého“ Čečenska. V případě Palestiny se dle mého názoru jedná konflikt, který souvisí převážně s historií a náboženskou strukturou státu. Myslím si, že i když Židé byli na území Izraele první, ale také jej opustili, neměli by tak jednoznačně přisvojovat to, čeho se jednou vzdali. Ideálním řešením by byla dohoda

mezi Araby a Židy na nekonfliktním rozdělení území a ještě lépe jejich smísení, což je nereálný cíl. Trochu jinak tomu je v oblasti Kašmíru, jde sice také o strategickou oblast v jednom státu ale o jeho území má zájem více států. Stejně je to u Kypru, který je jako ostrov rozdělen na řeckou a tureckou část. Sousedství Severní a Jižní Koreje je zajisté nuceným zlem především pro Korejskou republiku, která má roli toho „hodnější“ státu. I přes to, že poskytovala KLDR pomoc v době, kdy byla Severní Korea zasažena přírodními katastrofami, není k ní severní soused nijak přívětivý. Severní Korea je méně hospodářsky rozvinutá, za to do její armády vkládá vláda spoustu peněz a patří mezi nejprofesionálnější armády světa. Díky takovému „živení“ armády, trápí spoustu lidí nedostatek potravin, spotřebního zboží a celkové starosti státu o své obyvatelstvo. Severní Korea je vojensky pořád aktivní a neváhala by použít i své atomové zbraně, pokud to bude potřeba, jestliže na takovýto útok její jižní soused odpoví stejně, zažije celá planeta velice kruté období.

Problémy zemí Afriky je velmi složitý a rozsáhlý. Konžská demokratická republika zažila a stále prochází obdobím, kdy si musí pomoci sama a je celkově vykořisťována. Ani působení mezinárodních organizací v zemi není účinné. Její napadání ze strany Rwandy, které bylo politicky zakryto jako občanská válka má na Kongo nedožrnné dopady. Jeho nerostné bohatství je bez přestání vytěžováno jinými státy a Kongo z těchto obchodů nemá prakticky žádný podíl.

Další vývoj

Katastrofy, války, nedostatek potravin a přírodních zdrojů budou obrovským ohrožením pro stabilitu světa. K nestabilitě může vést: rozdílný populační a ekonomický vývoj, kdy množství obyvatel ve vyvinuté části světa je prakticky stabilizováno, naproti tomu rozvojová země, kde v roce 2050 vrostne počet populace o polovinu. Nerovnováha v rozdělování zdrojů a bohatství, kdy rozvinuté země světa vlastní téměř tři čtvrtiny celosvětového bohatství a konzumuje převahu světových nerostných přírodních zdrojů, přestože v těchto zemích žije pouhá pětina populace. Ke konfliktům povedou tak samozřejmé věci pro vyspělé země, jako je voda, potraviny, rybářské loviště, zemědělské půdy nebo energie. Náboženské, kulturní a etnické střety, které budou trvat jak mezi jednotlivými vládami tak i etnickými skupinami. Technologický vývoj a zbraně, rychlost jejich změn narušuje sociální řád jak v rozvojovém tak i vyvinutém světě. Soutěživost v technologiích je stále důležitějším faktorem ve vztazích mezi státy. [19]

Proměna bezpečnostních struktur, tyto dramatické změny si vybírají svou oběť v působnosti studenovělečných bezpečnostních struktur a organizací. Počet z nich je navíc chybně připravených na pokročilou dobu. Kriminalita a národní bezpečnost, kam se řadí terorismus, pašování drog a další podoby mezinárodního organizovaného zločinu, budou silnější hrozbou i v následujících desetiletích. Bude se využívat potenciál skupin, které budou zneužívat výhod rozvoje dopravy, mezinárodní komunikace, financí a jiných příhodných okolností. Zločinci, odpadlíci a psanci, tito zločinci se budou chovat stále a konat v rozporu s všeobecně přijatými mezinárodními úmluvami a normami, užívat násilný extremismus, teror a ozbrojené síly pro vylepšení své pozice. [19]

Kulturní expanze Západu je velmi nebezpečná pro některé jedince, skupiny a země. Snahy zastavit, zpomalit, zabezpečit se proti nebo zrušit tento jev bude prakticky marné, ale přinese s sebou „antiamerické“ vlivy všeho druhu. Ekologie a přírodní katastrofy, k přírodním katastrofám dochází bez varování a jejich následky pro lidstvo, vytvoří tlak na vlády a představitele, aby začali s tímto činitelem něco dělat. [19]

ZÁVĚR

Úkolem a zároveň cílem této práce bylo analyzovat z geografického pohledu ohniska napětí ve světě. Vzhledem k počtu konfliktů a jejich neustálému obměňování, nebylo možné podrobně obsáhnout všechna ohniska napětí světa. Ideálním řešením by bylo omezit rozsah práce pouze na jeden kontinent či oblast, kde je kumulováno více problémů najednou, to by umožňovalo zaobírat se tématem do větší hloubky a poskytovalo půdu pro hledání řešení daných sporů.

Jelikož počet ohnisek napětí ve světě stoupá a konflikty se vyhrocují čím dál častěji, je potřeba stále intenzivněji postupovat v možnostech řešení a prevenci vzniku sporů. K tomu slouží mezinárodní organizace zabývající se neshodami, ať už mezi státy nebo jen určitými oblastmi. Je nezbytné stále inovovat jak politické a mírové postupy, tak i techniku a vybavení, které je potřeba k ochraně nebo dosažení míru. Velice důležité je také umění států spojit se do jednotného uskupení, což funguje nejučinněji především proti organizovanému zločinu a teroristickým akcím.

Neustálé boje o bohatství, sílu a moc světa se promítají do všech oblastí života běžných lidí, ať už to jsou teroristické útoky, organizovaný zločin nebo jen zvýšení cen určitých komodit. Války a boje si neustále vybírají svou daň, a pokud se tyto děsivé názory, chování a postoje k problematice výrazněji nezmění, nebude na Zemi za jistou dobu nic, za co by stálo bojovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] *2.bp-blogspot.com* [online]. 2011 [cit. 2011-05-12]. Mapa Korea. Dostupné z WWW: <http://2.bp.blogspot.com/_ypalM7eSBEQ/SwFbczBH1sI/AAAAAAAAABUg/itXRuucFT-M/s1600/mapofkorea.gif>.
- [2] *Aktuálně.cz : Víte, co se právě děje*. [online]. 30.3.2011 [cit. 2011-05-11]. Belgické zoufalství. jednání o vládě trvají už 290 dní. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=695632>>.
- [3] *Aktuálně.cz : Víte, co se právě děje* [online]. c1999-2011 [cit. 2011-05-12]. Mapa Kypr. Dostupné z WWW: <<http://img.aktualne.centrum.cz/90/2/900235-mapa-kypr.png>>.
- [4] *Aktuálně.cz : Víte, co se právě děje* [online]. c2011 [cit. 2011-05-12]. Mapa Čechensko. Dostupné z WWW: <<http://img.aktualne.centrum.cz/1/71/17176-mapa-cecensko.jpg>>.
- [5] *Bilaterální vztahy mezi Indií a Pakistánem* [online]. 2008 [cit. 2011-05-11]. Závěrečné shrnutí. Dostupné z WWW: <http://indieapakistan.blogspot.com/2008_12_01_archive.html>.
- [6] *Britské listy* [online]. 30.4.2011 [cit. 2011-05-11]. Izrael přerušil kontakty s palestinskými úřady. Dostupné z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/58420.html>>.
- [7] *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c2011 [cit. 2011-05-11]. Kongo. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/kongo-kinshasa-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001447/>>.
- [8] *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c2011 [cit. 2011-05-11]. Korea (Severní-KLDR). Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/korea-severni-kldr/1001444/>>.
- [9] *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c2011 [cit. 2011-05-11]. Korejská republika. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/korejska-republika-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000786/>>.
- [10] *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c2011 [cit. 2011-05-11]. Španělsko: Vnitropolitická charakteristika. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000541/>>.
- [11] *Cestovní kancelář Dany Travel : Poznávací zájezdy "Cesty světem"* [online]. 2011 [cit. 2011-05-12]. Západní Afrika u Guinejského zálivu. Dostupné z WWW: <<http://www.danytravel.cz/cestopisy/ghana-togo-benin/>>.

- [12] ČERBA, Otakar. Kapitola 7. Politická geografie. In *Databázové systémy GIS* [online]. Plzeň : Katedra matematiky (Západočeská univerzita, Fakulta aplikovaných věd), 2004 [cit. 2011-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch07.html#ftn.d0e1384>>.
- [13] *Česká asociace zlatokopů* [online]. c2010 [cit. 2011-05-12]. Regions Spain map. Dostupné z WWW: <<http://www.zlatokop.cz/ckz/2005/ME2005/Spain/RegionsSpainMap.jpg> >.
- [14] Euroactiv : Vaše internetová brána do Evropy [online]. 30.3.2011 [cit. 2011-05-11]. Politická krize v Belgii. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/belgie-predstihla-irak-je-bez-vlady-uz-temer-300-dni-008621> >.
- [15] FŇUKAL, Miloš. Definice konfliktů. In *Politická geografie* [online]. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW: <http://geography.upol.cz/soubory/lide/fnukal/POG/POG_P_09.pdf>.
- [16] *Homepage www.valka.cz* [online]. c2011 [cit. 2011-05-12]. Image1110360425.jpg. Dostupné z WWW: <http://www.valka.cz/html_images/3_2005/image1110360425.jpg>.
- [17] *INGEMA : Internet geografic magazine* [online]. c2009 [cit. 2011-05-12]. Belgie1. Dostupné z WWW: <<http://www.ingema.net/mapy/belgie1.jpg> >.
- [18] JENÍČEK, Vladimír; FOLTÝN, Jaroslav. *Globální problémy a světová ekonomika*. Vyd. 1. Praha : C.H. Beck, 2003. 269 s. ISBN 8071797952.
- [19] JENÍČEK, Vladimír; FOLTÝN, Jaroslav. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. Vyd. 1. V Praze : C.H. Beck, 2010. 324 s. ISBN 978-80-7400-326-4.
- [20] *Kia Ora Gaza* [online]. 2011 [cit. 2011-05-12]. Palestine. Dostupné z WWW: <<http://kiaoragaza.files.wordpress.com/2011/04/map-1967-bprders-palestine.png?w=241&h=299> >.
- [21] *KONFLIKT V SEVERNÍM IRSKU-DĚJINY A SOUČASNOST* [online]. 2000 [cit. 2011-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://pef.czu.cz/~kocmankova/Regionalistika%200405/Mat%20CV%203%20Konflikt%20SI.doc>>.
- [22] KROUTILOVÁ, Michaela. *Mezinárodní organizace* [online]. 2011 [cit. 2011-05-11]. Jaké jsou cíle NATO?. Dostupné z WWW: <<http://mezinarodni-organizace.wz.cz/nato/cile-nato/cile-nato.html> >.
- [23] LEICMANOVÁ, Pavla. *Terorismus*. Brno, 2006. 85 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW: <is.muni.cz/th/60961/pravf_m/Diplomova_prace_Terorismus.doc>.

- [24] OREL, Ivan. *PERSPEKTIVY* [online]. 31.12.2010 [cit. 2011-05-12]. Stalo se 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.perspektivy.com/clanek-763-STALO-SE-2010--Teroristicke-utoky-ve-svete.html>>.
- [25] OSN Praha [online]. 2005 [cit. 2011-05-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz>>.
- [26] Pomocné materiály z předmětu MVI pro každého! [online]. 2011 [cit. 2011-05-11]. Ozbrojené konflikty a války: příčiny a možnosti prevence války. Dostupné z WWW: <http://www.mvi.estranky.cz/clanky/17_-ozbrojene-konflikty-a-valky_-priciny-a-moznosti-prevence-valky.html>.
- [27] Portál eAGRI : resortní portál Mnistersvta zemědělství [online]. 2006 [cit. 2011-05-11]. PROGRAM ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE MEZI ČESKOU REPUBLIKOU A BOSNOU A HERCEGOVINOU V OBDOBÍ 2006-2010. Dostupné z WWW: <ea-gri.cz/public/web/file/5006/Bosna_a_Hercegovina.doc>.
- [28] Slované : web o slovanských státech a národech [online]. c2009 [cit. 2011-05-11]. Jugoslávie. Dostupné z WWW: <<http://slovane.ic.cz/slovane/jugoslavie/jugoslavie.htm>>.
- [29] Stát. In *Stát* [online]. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, [2009] [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW: <http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/politologie/Stat.doc>.
- [30] ŠLACHTA, Mojmir; BURDA, Tomáš; HOLEČEK, Milan. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha : Kartografie Praha, 2007. 187 s. ISBN 978-80-7011-926-6.
- [31] ŠOTKOVSKÝ, I. *Socioekonomická geografie v obecném přehledu*. 1. Vyd. Ostrava: Vysoká škola Báňská, 1999. 196 s. ISBN 80-7078-623-X.
- [32] Terorismus [online]. 2001 [cit. 2011-05-11]. Definice terorismu. Dostupné z WWW: <http://www.valka.cz/clanek_327.html>.
- [33] Týden.cz : Aktuální zpravodajství v souvislostech [online]. 12.1.2011 [cit. 2011-05-11]. Baskicko chce obrátit krvavou stránku ETA. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/baskicko-chce-obratit-krvavou-stranku-eta_191066.html>.
- [34] *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 455 s. ISBN 978-80-7380-086-4.
- [35] VISINGR, Lukáš. *Natoaktual.cz* [online]. 15.9.2008 [cit. 2011-05-11]. Jihovýchodní Asie: Neklidná mozaika. Dostupné z WWW: <lvisingr.cz/web.org/stazeni/atm/jv_asie.rtf>.

- [36] [www.iuridictum.pecina.cz](http://iuridictum.pecina.cz/w/St%C3%A1tn%C3%AD_%C3%BAzem%C3%AD) [online]. 2007 [cit. 2011-04-25]. Iuridictum. Dostupné z WWW: <http://iuridictum.pecina.cz/w/St%C3%A1tn%C3%AD_%C3%BAzem%C3%AD>.
- [37] www.jaroska.cz [online]. 2006 [cit. 2011-04-25]. Gymnázium,brno,třída Kapitána Jaroše 14. Dostupné z WWW: <<http://www.jaroska.cz/elearning/geografie/slovnicek.php?keyword=geografie>>.
- [38] www.statni.com [online]. [2008] [cit. 2011-04-25]. Stát,soudy,hranice,zastupitelství,znak. Dostupné z WWW: <<http://www.statni.com/cs/statni-hranice>>.
- [39] www.unium.cz [online]. 2009 [cit. 2011-04-25]. Studijní materiály,referance vyučujících. Dostupné z WWW: <<http://www.unium.cz/materialy/0/0/konfliktni-oblasti-sveta-m20912-p1.html>>.
- [40] *Zprávy - iHNed.cz : Ekonomický zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 10.1.2011 [cit. 2011-05-11]. Španělští separatisté vyhlásili příměří. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-49342680-spanelsti-separatiste-vyhlasili-primeri-tentokrat-uz-naporad-vzkazuji-svetu>>.
- [41] Osobní konzultace s Jacques Célestin Moliba Bankanza Ph.D.
- [42] Vlastní zpracované maturitní otázky, Mgr. Barbora Gambová.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AFDL	Alliance des Forces Democratiques pour la Liberation du Congo
ASEAN	Association of South East Asian Nations
CIA	Central Intelligence Agency
CTBT	Smlouva o všeobecném zákazu jaderných zkoušek
ETA	Euskadi Ta Askatasuna (v baskickém jazyce)
EU	European Union
FIS	Fronta islámské spásy
HDP	Hrubý domácí produkt
IAEA	Mezinárodní agentura pro atomovou energii
IBM	International Business Machines
IRA	Irish Republican Army
IT	Information technology
OSN	Organizace spojených národů
LTTE	Ozbrojenecká tamilská skupina
MLC	Mouvement de la Liberation du Congo
NATO	The North Atlantic Treaty Organization
NPT	Nuclear Non-Proliferation Treaty
N-VA	Nová vlámská aliance
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
OPP	Organizace pro osvobození Palestiny
OSN	Organizace spojených národů
RCD	Rassemblement des Congolais pour la Democratie
SADC	Southern Africa Development Community
SKTR	Severokyperská Turecká republika

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1. Belgie - rozdělení dle obyvatelstva [17]</i>	34
<i>Obrázek 2. Regiony Španělska, hlavní Baskicko a Katalánsko [13]</i>	38
<i>Obrázek 3. Státy bývalé Jugoslávie [30]</i>	41
<i>Obrázek 4. Rozdělený Kypr [3]</i>	45
<i>Obrázek 5. Čečensko [4]</i>	47
<i>Obrázek 6. Palestina a Izrael [20]</i>	49
<i>Obrázek 7. Oblast Kašmír [16]</i>	53
<i>Obrázek 8. Africký kontinent, vyznačeno Kongo [11]</i>	62
<i>Obrázek 9. Severní a Jižní Korea [1]</i>	69